

**FIL-QORTI TAL-MAGISTRATI (MALTA)
BHALA QORTI TA' ĠUDIKATURA KRIMINALI**

MAGISTRAT NATASHA GALEA SCIBERRAS B.A., LL.D.

Kumpilazzjoni Numru: 946/2014

**Il-Pulizija
(Spettur Gabriel Micallef)**

vs

**Trevor Borg
(ID 508983(M))**

Illum: 28 ta' April 2023

Il-Qorti,

Wara li rat l-imputazzjonijiet miġjuba fil-konfront tal-imputat **Trevor Borg** ta' 30 sena, iben Saviour u Rita nee' Gatt, imwieded il-Pieta` nhar l-1 ta' Ottubru 1983, residenti Residential 57, Fuq Verdala, Bormla, detentur tal-karta tal-identita` bin-numru 508983(M);

Akkużat talli f'dawn il-Gzejjer fid-29 ta' Settembru 2014 u matul ix-xhur ta' qabel din id-data:

1. Assoċja ruħu ma' xi persuna jew persuni oħra f'dawn il-Gzejjer jew barra minn dawn il-Gzejjer sabiex ibiegh jew jitraffika f'dawn il-Gzejjer medicina (*cannabis grass*), bi ksur tad-disposizzjonijiet tal-Ordinanza dwar il-Medicini Perikolużi, Kap. 101 tal-Liġijiet ta' Malta jew ippromwova, ikkostitwixxa, organizza jew iffinanzja tali assoċjazzjoni;
2. Assoċja ruħu ma' xi persuna jew persuni oħra f'dawn il-Gzejjer jew barra minn dawn il-Gzejjer sabiex ibiegh jew jitraffika f'dawn il-Gzejjer medicina (kokaina), bi ksur tad-disposizzjonijiet tal-Ordinanza dwar il-

Mediċini Perikolużi, Kap. 101 tal-Liġijiet ta' Malta jew ippromwova, ikkostitwixxa, organizza jew iffinanzja tali assoċjazzjoni;

3. Assoċja ruħu ma' xi persuna jew persuni oħra f'dawn il-Gżejjer jew barra minn dawn il-Gżejjer sabiex ibiegħ jew jitraffika f'dawn il-Gżejjer mediċina (eroina), bi ksur tad-disposizzjonijiet tal-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi, Kap. 101 tal-Liġijiet ta' Malta jew ippromwova, ikkostitwixxa, organizza jew iffinanzja tali assoċjazzjoni;
4. Ittenta jagħmel reat kontra din l-Ordinanza, jew hajjar jew ġieghel persuna oħra tagħmel dak ir-reat ai termini tal-Artikolu 22(5) tal-Kap. 101 tal-Liġijiet ta' Malta;
5. U aktar talli naqas milli jħares xi waħda mill-kundizzjonijiet imposti fuqu mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) f'diversi digrietni tagħha li bihom taw il-helsien mill-arrest taħt garanzija;
6. U aktar talli sar reċidiv wara sentenzi mogħtija lilu mill-Qorti, liema deċiżjonijiet saru definittivi.

Il-Qorti ġiet mitluba sabiex tissekwestra f'idejn terzi persuni b'mod ġenerali l-flejjes u l-proprjeta` mobbli jew immobbli kollha li jkunu dovuti lil jew ikunu jmissu lill-akkużat jew huma proprjeta` tiegħu, kif ukoll sabiex il-Qorti tipprojbixxi lill-akkużat milli jittrasferixxi jew xort'oħra jiddisponi minn xi proprjeta` mobbli jew immobbli, u dan ai termini tal-Artikolu 22A tal-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi, Kap. 101 tal-Liġijiet ta' Malta u tal-Artikolu 23A tal-Kodiċi Kriminali, Kap. 9 tal-Liġijiet ta' Malta.

F'każ ta' htija l-Qorti ġiet mitluba sabiex, barra milli tapplika l-piena skont il-liġi, tordna lill-imputat iħallas l-ispejjeż li għandhom x'jaqsmu mal-ħatra tal-esperti, skont l-Artikolu 533(1) tal-Kodiċi Kriminali.

Rat l-atti kollha tal-kawża u d-dokumenti esebiti, inkluż l-Ordni tal-Avukat Ġenerali datat l-1 ta' Ottubru 2014, bis-saħħa tas-sub-artikolu (2) tal-Artikolu 22 tal-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi (Kapitolu 101 tal-Liġijiet ta' Malta), sabiex l-imputat jitressaq quddiem il-Qorti Kriminali biex iwieġeb għall-akkużi miġjuba kontra tiegħu għal ksur tal-provvedimenti tal-istess Ordinanza¹;

---

¹ Ara a fol. 11 tal-proċess.

Rat illi fl-udjenza tal-1 ta' Ottubru 2014, waqt l-eżami tiegħu skont il-liġi, l-imputat wieġeb li mhux ħati tal-imputazzjonijiet miġjuba kontra tiegħu²;

Rat l-Ordni tal-Avukat Ġenerali tat-8 ta' April 2019, bis-saħħa tas-sub-artikolu (2) tal-Artikolu 22 u tal-Artikolu 31 tal-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi (Kapitolu 101 tal-Liġijiet ta' Malta), sabiex l-imputat jiġi proċessat quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali fuq l-akkużi miġjuba kontra tiegħu għal ksur tal-provvedimenti tal-istess Ordinanza, kif ukoll illi l-istess Avukat Ġenerali indika illi jidhirlu illi tista' tinstab ħtija fl-imputat taħt dak maħsub:

1. Fl-artikoli 579(2) u (3) tal-Kodiċi Kriminali, Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta;
2. Fl-artikoli 17, 31, 49, 50 u 533 tal-Kodiċi Kriminali, Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta³;

Rat illi fl-udjenza tal-11 ta' April 2019, l-imputat iddikjara illi ma kellu l-ebda oġġezzjoni li l-każ odjern jiġi trattat u deċiż minn din il-Qorti bi proċedura sommarja⁴;

Rat in oltre illi din il-kawża giet assenjata lill-Maġistrat sedenti bl-assenjazzjoni tad-doveri datata 11 ta' Ġunju 2021⁵;

Rat illi fl-udjenza tal-24 ta' Mejju 2022, il-partijiet iddikjaraw illi kienu qed jeżentaw lill-Qorti kif preseduta milli terġa' tisma' l-provi mismugħa f'din il-kawża sa dakinhar, quddiem il-Qorti kif diversement preseduta⁶;

Rat in oltre in-nota ta' sottomissjonijiet tal-Prosekuzzjoni⁷ u n-nota ta' sottomissjonijiet tal-imputat⁸;

Semgħet lill-Prosekuzzjoni fl-udjenza tal-24 ta' Mejju 2022, tiddikjara illi kienet qegħda tistrieħ fuq in-nota minnha ntavolata u semgħet it-trattazzjoni tad-difiża fl-istess udjenza⁹;

---

² A fol. 9 tal-proċess.

³ A fol. 441 tal-proċess.

⁴ A fol. 447 tal-proċess.

⁵ A fol. 495A tal-proċess.

⁶ A fol. 522 tal-proċess.

⁷ A fol. 491 tal-proċess.

⁸ A fol. 492 *et seq* tal-proċess.

⁹ A fol. 522 *et seq* tal-proċess.

Rat illi l-kawża odjerna tinsab differita għas-sentenza għal-lum.

Ikkunsidrat:

Illi mill-provi proċesswali jirrizulta illi l-fatti li taw lok għal dan il-każ kienu s-segwenti:

Nhar id-29 ta' Settembru 2014, il-Pulizija kellha informazzjoni illi kellu jsir xi negozju tad-droga qrib *Piscopo Cash & Carry* gewwa San Pawl il-Baħar, bejn l-imputat odjern Trevor Borg u Brian Godfrey Bartolo.¹⁰ Fir-rigward **PS 923 Pierre Guido Saliba** jixhed illi fil-jum in kwistjoni, għall-ħabta tas-12.45 p.m., kienu qegħdin fl-akkwati msemmija, hdejn ir-*roundabout*, u filwaqt illi huwa kien fuq wara, fuq in-naħa tal-passigġier, f'vettura misjuqa mill-Pulizija, hekk kif raw lill-imputat u lil Bartolo fuq il-post, saqu u huwa ra lill-istess imputat jagħmel kuntatt ma' Bartolo. Jixhed ukoll illi l-imputat għadda xi haġa lil Bartolo. Flimkien mas-Surgent Baldacchino, li kien miegħu fil-vettura, mar fuq Bartolo u ra illi l-istess Bartolo "*Kellu id li saret l-iskambju biha kien qiegħed izommha ponn, go fiha kien hemm ammont ta' flus*".¹¹ Dwar dan iżjed "il quddiem u in kontro-eżami, ix-xhud jgħid ukoll illi "*...is-sur Borg dahhal idu, Brian hareg idu, iltaqghu flimkien l-idejn, deher li għadda xi haġa minn idejn is-sur Borg għas-sur Bartolo għaliex imbagħad idu miftuha kienet*".¹² Jixhed in oltre illi dak il-ħin Bartolo beda joffendi lill-imputat u jgħidlu "*Iffremjajti, ghamiltli control delivery*", filwaqt illi Borg irrispondih "*Jiena ma naghmilx dawn l-affarijiet*".¹³ Dak il-ħin saret tfittxija fil-vettura ta' Bartolo, fejn instabu u minn fejn ġew elevati dak illi x-xhud jiddeskrivi bħala borża tal-*cannabis* imdaqqsa, żewġ *samples* oħra ta' *cannabis*, *sample* ta' eroina u borża żgħira bil-kokaina. **In kontro-eżami** jixhed ukoll ix-xhud illi mid-distanza li kien fiha meta beda l-kuntatt bejn l-imputat u Bartolo, huwa ma setax jisma' jekk ingħadx diskors bejniethom, kif ukoll illi f'*pouch* illi kien fuq Bartolo, instab ammont konsiderevoli iehor ta' flus.¹⁴

PS 891 Oscar Baldacchino jixhed illi fil-jum in kwistjoni waqqfu vettura Toyota Vitz bin-numru ta' reġistrazzjoni TBX 982 li fiha kien hemm Brian Godfrey Bartolo. Flimkien miegħu kien hemm l-imputat odjern u ċertu Dillon Azzopardi. Jixhed ukoll illi mill-vettura ta' Bartolo giet elevata borża tal-plastik b'sustanza ħadranija suspettata *cannabis grass* u ammont ta' flus. Jixhed in oltre illi Bartolo beda jallega li Borg għamillu *controlled delivery*. Minn fuq il-persuna tal-imputat ġew elevati żewġ *mobile phones* tal-għamla Nokia, filwaqt illi minn fuq il-

¹⁰ Ara x-xhieda tal-Ispettur Gabriel Micallef, a fol. 28 *et seq* tal-proċess.

¹¹ A fol. 36 tal-proċess.

¹² A fol. 37 tal-proċess.

¹³ A fol. 36 tal-proċess.

¹⁴ Ara a fol. 35 *et seq* tal-proċess.

persuna ta' Azzopardi ġie elevat *mobile phone* tal-għamla Samsung. Skont ix-xhud, jekk kien sar kuntatt bejn il-persuni in kwistjoni, dan lahaq sar qabel waslu huma u dan għaliex Bartolo kien għadu qed iżomm il-flus f'idejha f'ponn. Id-droga kienet fil-vettura. **In kontro-eżami**, ix-xhud jixhed illi Bartolo kien fil-vettura bil-bieba miftuħa. Il-flus ma ġewx magħduda fuq il-post. Ma rriżultatux illi fil-vettura kien hemm iżjed flus. Jixhed ukoll illi la nstabu sustanzi illegali u lanqas flus fuq l-imputat. Meta kienu qed josservawhom, huma kienu daqsxejn il-bogħod u għalhekk ma setgħux jisimghu x'ingħad.¹⁵

Jirriżulta wkoll mix-xhieda ta' **PC 467 Graham Baldacchino**, li dak il-ħin kien xufier tal-vettura li fiha kien hemm ukoll PS 923 Pier Guido Saliba u PS 891 Oscar Baldacchino, illi fuq il-post kien hemm ukoll ċertu Dillon Azzopardi, li telaq jigrri hekk kif il-Pulizija niżlu mill-vettura u resqu lejn il-vettura ta' Bartolo, iżda dan ġie mwaqqaf mix-xhud u ttiehed lura hdejn il-vettura ta' Bartolo. Ix-xhud jixhed in oltre illi hekk kif tlestiet it-tfittxija fil-vettura ta' Bartolo, u ġew biex idahhluh fil-vettura tal-Pulizija biex jehduh lejn il-Kwartieri Ġenerali tal-Pulizija, dan dar fuq l-imputat u qallu "*Int pufra, hxejtni ghamiltli control delivery*", għal-liema l-imputat wieġeb "*Jien ma naghmilx dawn l-affarijiet*".¹⁶

Jirriżulta in oltre mill-atti proċesswali illi kemm l-imputat odjern, kif ukoll **Brian Godfrey Bartolo** irrilaxxjaw stqarrija lill-Pulizija Eżekuttiva nhar it-30 ta' Settembru 2014¹⁷, kif ukoll illi l-imputat għazel li ma jottjenix parir legali qabel irrilaxxja l-istqarrija tiegħu.¹⁸ Jirriżulta wkoll illi Brian Godfrey Bartolo ikkonferma l-istqarrija tiegħu bil-ġurament quddiem il-Maġistrat Dr. Carol Peralta nhar l-1 ta' Ottubru 2014¹⁹. Fl-istqarrija tiegħu, Bartolo stqarr illi nhar id-29 ta' Settembru 2014, huwa kellu jiltaqa' ma' Trevor Borg magħruf bħala '*Il-Bonc*' ġewwa San Pawl il-Baħar, hdejn *Piscopo Cash & Carry* u dan stante illi kienu miftehmin illi huwa jgħaddilu mitt gramma ħaxixa tal-*cannabis*, kif ukoll pakkett żgħir li kien hemm bl-eroina. Bartolo jgħid in oltre illi Borg kellu jgħaddi l-*cannabis* lil haddiehor u li ta' dan Borg kien se jaqla' hamsin ewro. Huwa biegh il-*cannabis* lil Borg bil-prezz ta' sitt mija u hamsin ewro (€650).

Jirriżulta in oltre mill-atti proċesswali illi minkejja li **Brian Godfrey Bartolo** għazel li ma jixhidx fl-udjenza tal-15 ta' Ottubru 2014, wara li ngħata t-twissija

---

¹⁵ A fol. 135 *et seq* tal-proċess.

¹⁶ Ara a fol. 39 tal-proċess.

¹⁷ Ara l-istqarrija rilaxxjata mill-imputat a fol. 32 tal-proċess u l-istqarrija rilaxxjata minn Brian Godfrey Bartolo, a fol. 26 tal-proċess, liema stqarrija tiffirma parti mill-proċess verbal a fol. 21 tal-proċess.

¹⁸ Dan jirriżulta mill-istess stqarrija a fol. 32 tal-proċess, kif ukoll mix-xhieda tal-Ispettur Gabriel Micallef, a fol. 29 tal-proċess u mid-dikjarazzjoni esebita a fol. 6 tal-proċess, kif ikkonfermatha minn PC 351 Joseph Borg, a fol. 139 tal-proċess.

¹⁹ Ara l-proċess verbal dwar "*Xhieda guramentata ta' Brian Godfrey Bartolo (ID 372972(M) datata l ta' Ottubru 2014*".

li kellu d-dritt illi ma jixhidx u dan sabiex ma jinkriminax ruħu²⁰, huwa għażel li jixhed fl-udjenza tat-3 ta' Marzu 2015 u dan wara li reġa' nġhata t-twissija li kellu l-jedd li ma jixhidx sabiex ma jinkriminax ruħu, fejn reġa' kkonferma l-istqarrija rilaxxjata minnu bil-gurament.²¹

Mir-relazzjoni kongunta ta' **PS 644 Evan Camilleri** u **PS 612 Theo Vella**, maħtura bħala *Scene of Crime Officers* mill-Maġistrat Inkwirenti (illum l-Onor. Imħallef) Dr. Aaron Bugeja, esebita bħala Dok. EC, jirriżulta illi huma aċċedew ġewwa l-fond Flat 15, 10/11 Residentials, Blk A, Triq il-Pijunieri, San Pawl il-Baħar nhar id-29 ta' Settembru 2014, għall-ħabta tal-4.30 p.m., fejn kien preżenti Brian Bartolo (ID 372972(M)) u hemmhekk PS 644 Evan Camilleri eleva diversi oġġetti indikati lilu mill-Pulizija mill-Iskwadra kontra d-Droga preżenti fuq il-post, liema oġġetti ġew iddokumentati skont il-kodiċi tal-Laboratorju Forensiku u deskritti fl-istess relazzjoni.²² In oltre jirriżulta mir-relazzjoni msemmija illi dakinhar stess, ġewwa l-Laboratorju Forensiku, **PS 364 David Borg** għadda lil PS 644 Evan Camilleri *evidence bag* bin-numru M00104932 li kien fiha biċċtejn *foil* u tliet boroż tal-plastik, ilkoll b'sustanza suspettuża fihom, liema *evidence bag* kienet issigillata u ffirmata mill-istess PS 364 David Borg u għet iddokumentata bil-kodiċi tal-Laboratorju Forensiku bħala 14 CIM 206.²³ Mill-istess relazzjoni jirriżulta wkoll illi nhar l-4 ta' Ottubru 2014, PS 644 Evan Camilleri għadda d-dokumenti kollha hekk elevati (inkluż dak li ġie mġhoddi lilu minn PS 364 David Borg) lix-Xjenzat Godwin Sammut.²⁴

Jirriżulta in oltre illi **Kurt Mahoney**, maħtur mill-Maġistrat Inkwirenti bħala espert tal-informatika, ippreżenta r-relazzjoni tiegħu, Dok. KM, fl-udjenza tal-14 ta' April 2015²⁵, ma' liema relazzjoni huwa ppreżenta wkoll *hard drive* bil-kontenut tal-apparat elettroniku li huwa nġhata għall-analiżi tiegħu konsistenti f'seba' *mobile phones*, *satellite phone*, *hard disk drive*, u żewġ *laptops*, flimkien ma' apparat elettroniku ieħor li nstab fl-apparat appena msemmi.²⁶

Illi fl-udjenza tal-14 ta' April 2015 u b'digriet li jġib l-istess data, l-inkarigu tal-istess espert ġie estiż sabiex iwettaq *cross reference analysis* bejn il-*mobile phones* ta' Brian Godfrey Bartolo u Trevor Borg, b'dan illi l-istess espert kellu jingħata l-informazzjoni meħtieġa mill-Uffiċjal Prosekutur.²⁷ In oltre fl-udjenza tad-19 ta' Mejju 2015 u b'digriet li jġib l-istess data, il-Qorti kkonfermat l-

---

²⁰ A fol. 43 tal-proċess.

²¹ Ara a fol. 102 *et seq* tal-proċess.

²² Ara paġni 3 sa 5 tal-istess relazzjoni, li tinsab f'*envelope* separat.

²³ Ara paġna 5 ta' din ir-relazzjoni.

²⁴ Ara x-xhieda ta' PS 644 Evan Camilleri, a fol. 89 *et seq* tal-proċess, u x-xhieda ta' PS 612 Theo Vella, a fol. 162 tal-proċess u 201 tal-proċess.

²⁵ Ara x-xhieda a fol. 141 tal-proċess u a fol. 146 *et seq* tal-proċess. Ir-relazzjoni tinsab esebita f'*envelope* separat.

²⁶ Ara paġni 5 sa 7 tar-relazzjoni.

²⁷ Ara a fol. 126 tal-proċess.

inkarigu tal-istess espert sabiex isir *cross reference analysis* bejn il-*mobile phones* ta' Brian Godfrey Bartolo u Trevor Borg, b'dan illi huwa kellu jikkomunika wkoll mas-*service providers* sabiex jottjeni l-informazzjoni neċessarja u illi l-istess *service providers* ġew ordnati sabiex jagħtu lill-espert l-informazzjoni kollha lilhom mitluba bil-ġurament.²⁸

Illi fl-udjenza tat-2 ta' Ġunju 2016, l-espert **Kurt Mahoney** esebixxa l-informazzjoni illi huwa ottjena mingħand is-*service providers* fir-rigward tal-*mobile phones* esebiti konsistenti f'dettalji dwar reġistrazzjoni, kif ukoll *email* mingħand Jasim Al Darmaki għan-nom ta' Thuraya fir-rigward tas-*satellite phone* bin-numru tal-IMEI 35601300404938.²⁹ Il-Qorti tinnota illi ma jirriżulta minn imkien illi l-informazzjoni provduta mis-*service providers* lill-istess espert, kif riżultanti mid-dokumenti KM 2, KM 3 u KM 4³⁰ ingħatat lill-espert bil-ġurament u għaldaqstant, il-Qorti qed tqis illi tali informazzjoni m'għandhiex valur probatorju.

Jirriżulta wkoll mill-atti proċesswali illi b'digriet tat-2 ta' Ġunju 2016 mogħti waqt l-udjenza miżmuma fl-istess jum, il-Qorti rrevokat *contrario imperio* l-inkarigu kif estiż tal-espert Kurt Mahoney u ħatret minflok lil **Dr. Steven Farrugia Sacco** bl-istess inkarigu kif originarjament estiż lil Kurt Mahoney bid-digrieti tal-14 ta' April 2015 u tad-19 ta' Mejju 2015 rispettivament.³¹

Wara li ha konjizzjoni tal-atti proċesswali u rtira wkoll il-*hard drive* esebiti mill-espert Kurt Mahoney flimkien mar-relazzjoni tiegħu³², l-espert **Dr. Steven Farrugia Sacco** irrelata illi ma ġiex indikat lili liema kienu l-*mobile phones* ta' Brian Godfrey Bartolo u ta' Trevor Borg u lanqas liema kienu n-numri MSISDN tagħhom. Għaldaqstant, huwa għamel l-analizi tiegħu a bażi tas-segwenti: i) id-dokumenti esebiti mill-espert Kurt Mahoney Dok. KM 1 sa Dok. KM 4 li jipprovdu *registration details* u dan minkejja li kif jgħid l-istess espert, ma jidherx li din l-informazzjoni ġiet provduta bil-ġurament, iżda uża din l-istess informazzjoni stante illi din kienet l-unika disponibbli lili f'dak l-istadju; ii) stabilixxa mir-relazzjoni ta' Kurt Mahoney liema SIM *card* kienet abbinata ma' liema ċellulari; iii) a bażi tal-informazzjoni mogħtija lil Kurt Mahoney mis-*service providers*, f'xi każijiet irriżulta fuq min kienet reġistrata s-SIM *card*; iv) eżamina l-informazzjoni fuq il-*hard drive* formanti parti mir-relazzjoni ta' Kurt Mahoney fejn ġew skarikati l-*call logs* ta' kull ċellulari. Madankollu, stante illi ma rriżultawx SIM *cards* reġistrati fuq Brian Godfrey Bartolo, iżda biss fuq John

²⁸ Ara a fol. 145 tal-proċess.

²⁹ Dok. KM 1, a fol. 266 *et seq* tal-proċess.

³⁰ Ara a fol. 268 *et seq* tal-proċess.

³¹ A fol. 262 u 263 tal-proċess.

³² Ara x-xhieda tal-espert Dr. Steven Farrugia Sacco, a fol. 353 u 364 *et seq* tal-proċess u n-nota esebita minnu a fol. 354 *et seq* tal-proċess.

Bartolo, Trevor Borg, Phongert Anuya u Dylan Azzopardi (u dan a bażi tal-informazzjoni provduta mis-*service providers* lill-espert Kurt Mahoney), huwa ma setax iwettaq l-inkarigu tiegħu.³³

Fir-rigward, **I-Ispettur Gabriel Micallef** jixhed fid-dawl tan-notamenti tiegħu, illi *mobile phone* abjad tal-għamla Samsung ġie elevat mingħand Dylan Azzopardi u żewġ *mobile phones* tal-għamla Nokia ġew elevati mingħand l-imputat odjern, iżda ma kellux informazzjoni dwar minn fejn ġew elevati żewġ *mobile phones* suwed tal-għamla Samsung.³⁴

Mir-relazzjoni tax-**Xjenzat Godwin Sammut**, mahtur mill-Magistrat Inkwirenti bħala espert kimiku, esebita bħala Dok. GS 1, jirriżulta illi nhar 1-4 ta' Ottubru 2014, huwa ġie mogħti 22 dokument mingħand PS 644 Evan Camilleri u ċioe' is-segwent:

- i. *Evidence bag* bin-numru **L00222330** li fiha: **borża tal-plastik li fih haxix ta' lewn aħdar u basket tal-plastik li fih haxix ta' lewn aħdar.** Il-*packing* ingħata lil PS 659 Jeffrey Hughes. Dan id-dokument ingħata l-kodiċi tal-laboratorju 138_15_01.
- ii. *Evidence bag* bin-numru **L0022288** li fiha: (a) **mizien** (b) *tissue*, **mizien żghir u sustanza ta' lewn bajda** (c) **flixxun tal-plastik bil-kliem Ammonia** li fih xi likwidu (d) **bott tal-plastik bil-kliem Creatine** li fih trab ta' lewn abjad (e) **kuċċarina tal-plastik** (f) **pakkett tas-sigaretti** li fiha **borża tal-plastik li fiha haxix ta' lewn aħdar** (g) **borża tal-plastik li fiha sustanza ta' lewn kannella** (h) **biċċa plastik** (i) **borża tal-plastik li fiha trab ta' lewn abjad** (j) **borża tal-plastik li fiha trab ta' lewn abjad** (k) **biċċa stretch and seal** (l) **borża tal-plastik vojta** (m) **biċċiet tal-haxix ta' lewn aħdar** (n) **sikkina** (o) *tissues*. Il-likwidu li kien hemm fil-flixxun tal-plastik immarkat *Ammonia* ħareġ u xarrab l-esebiti kollha f'dan id-dokument u għaldaqstant ma setgħetx issir analizi fuq id-dokumenti kollha. Dan id-dokument ingħata l-kodiċi tal-laboratorju 138_15_02.
- iii. *Evidence bag* bin-numru **S00165435** li fiha **4 biċċiet ta' boroż tal-plastik u żewġ biċċiet ta' haxix ta' lewn hodur.** Il-biċċiet tal-plastik ġew mogħtija lil PS 659 J. Hughes. Dan id-dokument ingħata l-kodiċi tal-laboratorju 138_15_03.

---

³³ Ara din ir-relazzjoni a fol. 404 *et seq* tal-proċess.

³⁴ Ara a fol. 439 tal-proċess.

- iv. *Evidence bag* bin-numru **S00165436** li fiha *pouch iswed* u **borża tal-plastik li fiha trab ta' lewn abjad**. Dan id-dokument inġhata l-kodiċi tal-laboratorju 138_15_04.
- v. *Evidence bag* bin-numru **S00165437** li fiha **borża tal-plastik li fiha trab ta' lewn abjad**. Il-borża tal-plastik ġiet mogħtija lil PS 659 J. Hughes. Dan id-dokument inġhata l-kodiċi tal-laboratorju 138_15_05.
- vi. *Evidence bag* bin-numru **M00104932** li fiha: **(i) 3 boroż tal-plastik li fihom sustanza ta' lewn kannella (ii) 2 biċċiet foil li fihom sustanza ta' lewn kannella (iii) biċċa plastik li fiha trab ta' lewn abjad u (iv) borża tal-plastik li fiha trab ta' lewn kannella**. Il-*foil* u l-boroż ġew mogħtija lil PS 659 J. Hughes. Dan id-dokument inġhata l-kodiċi tal-laboratorju 138_15_06.

L-istess espert ikkonkluda hekk dwar dawn id-dokumenti:

- (a) Illi fuq estratti meħuda mill-ħaxix ta' lewn aħdar li hemm fid-dokumenti 138_15_01, 138_15_03 u 138_15_06 instabet is-sustanza *Tetrahydrocannabinol*. Il-piż total tal-ħaxix ta' lewn aħdar kien ta' 1025.84 grammi u l-purita` kienet ta' ċirka 5.5%. Din is-sustanza tiġi mill-pjanta tal-kannabis u hija kkontrollata bil-liġi taħt it-Taqsima III, Sezzjoni 8 tal-Kapitolu 101 tal-Liġijiet ta' Malta.
- (b) Skont il-*Malta National Report 2014* il-prezz tal-kannabis *herb* kull gramma huwa ta' €25. Il-piż total tal-kannabis *herb* huwa ta' 1025.84 grammi li jagħti valur ta' €25,646.
- (c) Illi fuq estratti meħuda mit-trab ta' lewn abjad li hemm fid-dokument 138_15_02, 138_15_05 u 138_15_06 instabet is-sustanza kokaina. Il-piż tat-trab kien ta' 20.08 grammi u l-purita` kienet ta' ċirka 15%. Din is-sustanza hija kkontrollata bil-liġi taħt l-Ewwel Skeda Taqsima I tal-Kapitolu 101 tal-Liġijiet ta' Malta.
- (d) Skont il-*Malta National Report 2014* il-prezz tal-kokaina kull gramma huwa ta' €50. Il-piż total tal-kokaina huwa ta' 20.08 grammi li jagħti valur ta' €1004.
- (e) Illi fuq estratti meħuda mit-trab ta' lewn kannella li hemm fid-dokument 138_15_06 instabet is-sustanza eroina. Il-piż total tat-trab kien ta' 0.47 grammi u l-purita` kienet ta' ċirka 18%. Din is-sustanza hija kkontrollata bil-liġi taħt l-Ewwel Skeda, Taqsima I tal-Kapitolu 101 tal-Liġijiet ta' Malta.

- (f) Skont il-*Malta National Report 2014* il-prezz tal-eroina kull gramma huwa ta' €58. Il-piż total tal-kokaina huwa ta' 0.47 grammi li jagħti valur ta' €27.26.

Illi mill-istess relazzjoni jirriżulta wkoll illi l-ħaxix aħdar ossia l-*cannabis grass* fid-dokument bil-kodiċi tal-laboratorju 138_15_06 kellu piż ta' 106 grammi, it-trab abjad ossia l-kokaina bl-istess kodiċi tal-laboratorju kellu piż ta' 4.89 grammi u t-trab kannella ossia l-eroina bl-istess kodiċi tal-laboratorju kellu piż ta' 0.47 grammi.³⁵

Mir-relazzjoni tal-espert **PS 659 Jeffrey Hughes**, mahtur mill-Maġistrat Inkwirenti bħala *Scene of Crime Officer*, esebita bħala Dok. JH 1, jirriżulta illi nhar id-9 ta' Ottubru 2014, huwa ġie mogħti żewġ dokumenti 14 CIM 201a u 14 CIM 202a minn PS 644 Evan Camilleri, liema dokumenti kienu jikkonsistu f'basket tal-karti u basket tal-plastik, kif ukoll kaxxa tal-plastik sewda kontenenti arma tan-nar bl-isem '*Makarov*' seriel no. -12-014790 u *magazine* tal-munizzjon vojta, misjuba fil-fond Flat 15, 10/11 Residentials Blk A, Triq il-Pijunieri, San Pawl il-Baħar³⁶. Il-Qorti tinnota illi dawn id-dokumenti m'humieqx relevanti għall-każ odjern. Mill-istess relazzjoni jirriżulta wkoll illi nhar l-20 ta' Lulju 2015, l-istess espert ġie kkonsenjat dokument 138_15_01FP mill-espert Godwin Sammut, konsistenti f'diversi boroż tal-plastik, biċċiet tal-plastik u *foil*. Hawnehkk il-Qorti tinnota illi xi wħud minn dawn il-boroż u biċċiet tal-plastik kienu dawq elevati minn PS 644 Evan Camilleri mill-fond fuq imsemmi, u għalhekk mhux relevanti għall-każ odjern, filwaqt illi oħrajn inkluż il-*foil* kienu fl-*evidence bag* bin-numru M00104932, li ġie mgħoddi minn PS 364 David Borg lil PS 644 Evan Camilleri u li da parti tiegħu għaddih lix-Xjenzat Godwin Sammut flimkien mal-bqija tal-esebiti. Mir-relazzjoni tal-espert PS 659 Jeffrey Hughes, jirriżulta illi kien hemm xi żvilupp ta' impronti fuq xi plastik u *foil*, liema impronta ġew dokumentati 14 CIM-SG1 sa 14 CIM-SG5 (fuq il-*foil*) u 14 CIM-SG6 (fuq il-plastik).³⁷

Mir-relazzjoni tal-espert **Joseph Mallia**, mahtur mill-Qorti Istrutturja b'digriet tagħha fl-udjenza tas-7 ta' Frar 2018, sabieq jeleva l-impronti tas-swaba tal-imputat bil-għan illi ssir komparazzjoni mal-marki elevati mill-espert PS 659 Jeffrey Hughes³⁸, esebita bħala Dok. JM 1³⁹, jirriżulta illi l-impronti dokumenti 14 CIM SG 1, 14 CIM SG 2 u 14 CIM SG 5 ġew ikkomparati mal-impronti diġitali u palmari tal-imputat, bir-riżultat fin-negattiv, filwaqt illi l-impronti

³⁵ Ara paġna 5 tar-relazzjoni. Din ir-relazzjoni tinsab esebita a fol. 165 *et seq* tal-proċess.

³⁶ Ara paġna 2 tar-relazzjoni Dok. JH 1 u paġna 3 tar-relazzjoni Dok. EC.

³⁷ Ara paġna 3 tar-relazzjoni Dok. JH 1. Din ir-relazzjoni tinsab esebita f'*envelope* separat.

³⁸ Ara a fol. 360 tal-proċess, kif ukoll ix-xhieda tal-espert Joseph Mallia, a fol. 366 u 367 tal-proċess.

³⁹ Din tinsab esebita f'*envelope* separat.

dokumenti 14 CIM SG 3, 14 CIM SG 4 u 14 CIM SG 6 kienu neqsin mill-punti karatteristiċi li jwasslu għall-komparazzjoni u identifikazzjoni u għalhekk ma setgħux isiru eżamijiet komparattivi.⁴⁰

L-imputat **Trevor Borg** għażel li jixhed f'dawn il-proċeduri fl-udjenza tal-14 ta' Ottubru 2020. Huwa jixhed illi xi ħames jew sitt snin qabel, huwa kellu każ ma' Brian Bartolo u dan fis-sens illi huwa kellu xi għodda fir-residenza ta' Bartolo, huwa riedha u allura ħa l-liġi b'idejh billi mar u fetaħlu l-bieb tal-garaxx ġewwa l-Mosta, bir-riżultat illi nqabad mill-Pulizija fil-fatt. Huwa jixhed ukoll illi matul il-proċeduri dwar dak il-każ, huwa ssuġġerixxa li jhallas id-danni kkagunati lil Bartolo. Għalhekk iltaqa' ma' Bartolo ġewwa l-Mosta u talbu sabiex iġiblu stima tal-ispejjeż tal-ħsarat fil-garaxx, għal-liema dan wieġbu illi kellu xi għodda wkoll. Da parti tiegħu huwa (l-imputat) xtaq illi l-każ tiegħu ma jiehux fit-tul. Jixhed ukoll illi reġa' ltaqa' ma' Bartolo, li gāblu stima u huwa talbu riċevuta wkoll. Bartolo tah riċevuta ta' disa' mitt ewro (€900), liema riċevuta, datata 8 ta' Mejju 2014, ġiet esebita mid-difiża.⁴¹ Skont l-imputat, hekk kif Bartolo tah din ir-riċevuta, huwa ħallsu disa' mitt ewro (€900) u kien għad jonqsu jhallas sitt mitt ewro (€600). Talab lil Bartolo sabiex jagħtih ftit ċans ta' tlieta jew erba' xhur għax dak iż-żmien ma kellux xogħol fiss, b'dan illi fil-proċeduri Bartolo kellu jiddikjara li kien qed jaħfirlu u dan qabel. Jixhed ukoll illi għaddew xi tlieta jew erba' xhur, ċempillu Bartolo, jew kien hu li ċempel lil Bartolo, u ftehmli li jiltaqgħu l-Qawra sabiex jirrangaw. Għalhekk iltaqgħu hdejn Piscopo tax-xorb, San Pawl il-Baħar. Huwa jixhed illi hekk kif ta l-flus lil Bartolo ossia s-somma ta' sitt mitt ewro (€600) sabiex ipaċi l-bilanċ dovut minnu u dar biex jitlaq lejn il-vettura tiegħu, marru fuqu l-Pulizija u waqqfuh. Dakinhar il-kawża kontra tiegħu rigward il-garaxx in kwistjoni kienet għadha pendentli u hu ried iħallas lil Bartolo sabiex ma jehilx piena ta' prigunerija u jaqta' l-kwistjoni. Jixhed in oltre illi dakinhar huwa wasal fuq il-post bil-vettura tiegħu Toyota Vitz, Bartolo kien qed isuq Toyota Vitz ukoll, kif ipparkja huwa ra lil Bartolo u resaq lejli billi resaq lejn it-tieqa tal-vettura u ħallsu waqt li Bartolo kien għadu fil-vettura tiegħu. Kif tah il-flus Bartolo ħadhom u hekk kif dar biex jitlaq, sema' l-kliem "*Brian ticcaqlaqx, Brian ticcaqlaqx*" u lilu tefgħuh ma' ħajt. Talbuh il-*mobile phone* u huwa tahulhom. Imbagħad beda jisma' l-kliem "*Għalxix għamiltli control delivery? Għalxix*", filwaqt illi huwa wieġeb illi ma jagħmilx dawn l-affarijiet. Wara dan l-incident, huwa qatt ma reġa' tkellem ma' Bartolo.

In kontro-eżami, l-imputat jixhed illi kien iltaqa' ma' Bartolo li qallu li kien hemm xi tminn mija (800) ħsarat u peress illi huwa ma kienx se jafdah talbu sabiex iġiblu riċevuta u qallu li jhallsu mill-ewwel, tkun kemm tkun. Jixhed ukoll illi Bartolo tah l-istima verbalment, imbagħad tah ir-riċevuta u huwa wrieha lill-

⁴⁰ Ara wkoll ix-xhieda tal-espert Joseph Mallia, a fol. 371 *et seq* tal-proċess.

⁴¹ Ara a fol. 480 tal-proċess.

avukat tiegħu, li qallu li kienet tajba u ħallsu. L-ewwel darba li ltaqa' ma' Bartolo, dan tah l-istima u ma fdax għax ma kienx se jaqbad jagħtih il-flus mal-ewwel fuq il-kelma tiegħu. Qallu sabiex iġiblu riċevuta u t-tieni darba li ltaqgħu, dan tah ir-riċevuta u huwa tah il-flus. Dakinhar li huwa ħallsu sitt mitt ewro (€600), madankollu Bartolo ma tahx riċevuta. Mistoqsi għaliex Bartolo beda jgħidli li għamillu *controlled delivery*, huwa jgħid illi ma jafx għaliex qallu hekk u li kien wara li huwa sar jaf li sabu d-droga lil Bartolo fil-karozza. Huwa ma kienx jaf li hemm id-droga, la qatt ra droga u lanqas qatt ma tkellem fuqha. Bartolo qatt ma semmielu li kellu xi droga.⁴²

In difiża xehdet ukoll **Maria Dolores Fenech**, Assistent Registratur Qrati u Tribunali Kriminali, li esebiet sentenza ta' din il-Qorti kif diversement preseduta tat-12 ta' Marzu 2015, fl-ismijiet 'Il-Pulizija (Spettur Saviour Baldacchino) vs Trevor Borg u Jonathan Farrugia'.⁴³

Ikkunsidrat:

Illi jirrizulta mill-atti proċesswali illi nhar it-30 ta' Settembru 2014, l-imputat irrilaxxa stqarrija lill-Pulizija Eżekuttiva u dan wara illi ngħata s-solita twissija skont il-liġi, kif ukoll id-dritt li jottjeni parir legali qabel l-interrogatorju tiegħu, liema dritt huwa għażel li ma jeżerċitax.

Illi fl-ewwel lok, jeħtieġ illi l-Qorti tiddetermina l-valur probatorju li għandha tingħata l-istqarrija rilaxxjata mill-imputat mingħajr il-jedd li jkun assistit minn avukat waqt l-istess interrogatorju. Fiż-żmien in kwistjoni, il-liġi Maltija ma kinitx tipprovdi lill-persuna arrestata b'dan il-jedd u dan stante illi dan daħal fis-seħħ fit-28 ta' Novembru 2016, permezz tal-Avviż Legali 401 tal-2016.

Il-Qorti tagħmel referenza għall-ġurisprudenza tal-Qrati Maltin fir-rigward, inkluż iżda mhux biss, is-sentenzi fl-ismijiet **Christopher Bartolo vs Avukat Ġenerali et** (Qorti Kostituzzjonali, 5 ta' Ottubru 2018), **Morgan Onourah vs L-Avukat tal-Istat** (Qorti Kostituzzjonali, 27 ta' Jannar 2021), **Clive Dimech vs Avukat Ġenerali** (Qorti Kostituzzjonali, 27 ta' Jannar 2021), **Ir-Repubblika ta' Malta vs Kevin Gatt et** (Qorti tal-Appell Kriminali (Superjuri), 27 ta' Ottubru 2021), kif ukoll **Christopher Bartolo vs L-Avukat ta' l-Istat** (Qorti Kostituzzjonali, 26 ta' April 2022) u **Ir-Repubblika ta' Malta vs Andrew Mangion** (Qorti tal-Appell Kriminali (Superjuri), 4 ta' Mejju 2022).

Fis-sentenza tal-5 ta' Ottubru 2018 fl-ismijiet **Christopher Bartolo vs Avukat Ġenerali et**, f'liema każ, minkejja li qabel irrilaxxa l-ewwel stqarrija tiegħu, ir-

⁴² Ara a fol. 475 *et seq* tal-proċess.

⁴³ Ara a fol. 482 *et seq* tal-proċess.

rikorrenti kien inghata parir minghand l-avukat tiegħu li f'dak l-istadju ma jgħid xejn lill-Pulizija, fl-istqarrijiet tiegħu, huwa xorta waħda rrisponda għad-domandi li sarulu, bir-riżultat li stqarr fatti li kienu inkriminanti għalih, in kwantu ammetta li kien jixtri d-droga kemm għall-użu personali tiegħu, kif ukoll sabiex ibiegh minnha lil terzi. F'dan il-każ, il-Qorti Kostituzzjonali qalet hekk dwar l-istqarrijiet rilaxxjati mill-istess rikorrenti mingħajr il-jedd ta' assistenza legali waqt l-interrogatorji tiegħu:

“36. Mill-premess jirrizulta manifest li l-istqarrijiet rilaxxjati mir-rikorrent ser ikollhom kif fil-fatt gja` kellhom quddiem il-Qorti Kriminali impatt fil-proceduri kriminali, mhux in kwantu għall-ammissjonijiet, izda in kwantu l-kontenut tagħhom kien ittiehed in konsiderazzjoni fil-quantum tal-piena imposta fuqu mill-Qorti Kriminali, u issa huwa car li anke l-Qorti tal-Appell Kriminali ser tiehu konsiderazzjoni tal-kontenut tal-istqarrijiet f'dan ir-rigward. Ghalhekk, għalkemm il-proceduri kriminali għadhom pendent u għalhekk ma jstax f'dan l-istadju jigi determinat jekk kienx hemm lezjoni ta' smigh xieraq f'dawk il-proceduri, jekk l-istqarrijiet jithallew fil-process tal-proceduri kriminali, dawn wisq probabbilment ser isir uzu minnhom mill-Qorti tal-Appell Kriminali bi pregudizzju jew vantagg għall-akkuzat fil-kwantifikazzjoni tal-piena, kemm dik karcerarja kif ukoll għal dak li tirrigwarda l-multa li tista' tigi imposta.

37. Fid-dawl tal-premess it-tehid tal-istqarrijiet zgur li ser ikollhom impatt fuq l-ezitu tal-process kriminali u, ladarba dan isir, x'aktarx ser isir ksur tad-dritt tal-rikorrent għal smigh xieraq tenut kont tal-fatt li dawn gew rilaxxjati mir-rikorrent fl-assenza ta' avukat li jassistih. Ghalhekk huwa xieraq li, filwaqt li f'dan l-istadju ma jstax jinghad jekk kienx hemm lezjoni ta' dan id-dritt fundamentali tar-rikorrent peress li l-proceduri kriminali għadhom pendent, dawn ma jithallewx jibqghu fl-inkartament tal-process kriminali.” [sottolinear tal-Qorti]

Din kienet ukoll il-konkluzjoni tal-Qorti tal-Appell Kriminali fis-sentenza tagħha tal-20 ta' Novembru 2018, fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Claire Farrugia**, f'liema każ dik il-Qorti skartat bhala inammissibbli l-istqarrijiet tal-imputata, waħda minnhom ġuramentata, u dan għaliex għalkemm hija ngħatat id-dritt li tottjeni parir legali qabel l-istqarrijiet tagħha, madankollu hija ma ngħatatx id-dritt li tkun assistita minn avukat waqt l-interrogatorji li sarulha u dan stante li dan id-dritt ma kienx għadu viġenti fiż-żmien in kwistjoni. F'dan is-sens ukoll iddeċidiet l-istess Qorti fis-sentenza tagħha fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Emad Masoud** tas-16 ta' Mejju 2019.

Fis-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija (Spettur Malcolm Bondin) vs Aldo Pistella** tal-14 ta' Dicembru 2018, f'liema każ l-appellat kien inghata l-jedd li jottjeni parir legali qabel l-interrogotarju tiegħu u anke eżerċitah, izda ma ngħatax il-jedd li

jkun assistit minn avukat waqt dan l-interrogatorju, stante illi anke f'dak il-każ, fiż-żmien in kwistjoni, dan il-jedd ma kienx viġenti fil-liġi Maltija, il-Qorti Kostituzzjonali reġgħet irribadjet il-konklużjonijiet tagħha fis-sentenza preċedenti fl-ismijiet **Christopher Bartolo vs Avukat Ġenerali et:**

“14. Għalkemm, bħall-ewwel qorti, taqbel mal-appellanti illi f'dan l-istadju għadu ma seħħ l-ebda ksur tal-jedd għal smiġħ xieraq, madankollu, kif osservat fil-każ ta' Malcolm Said, il-qorti xorta hija tal-fehma li ma jkunx għaqli li l-proċess kriminali jithalla jitkompla bil-produzzjoni tal-istqarrija tal-akkużat Pistella ladarba din, għallinqas f'parti minnha, ittiehdet mingħajr ma Pistella kellu l-għajjnuna ta' avukat. Għalhekk, għalkemm għadu ma seħħ ebda ksur tal-jedd għal smiġħ xieraq, fiċ-ċirkostanzi huwa għaqli illi, kif qalet l-ewwel qorti, ma jsir ebda użu mill-istqarrija fil-proċess kriminali sabiex, meta l-proċess kriminali jintemm, ma jkunx tniġġes b'irregolarità – dik li jkun sar użu minn stqarrija li ttiehdet mingħajr ma l-interrogat kellu l-għajjnuna ta' avukat – li tista' twassal għal konsegwenzi bħal tħassir tal-proċess kollu.”

Irid jingħad ukoll illi fis-sentenza tagħha tas-27 ta' Jannar 2021, fl-ismijiet **Morgan Onuorah vs L-Avukat tal-Istat**, il-Qorti Kostituzzjonali qalet hekk dwar l-istqarrija rilaxxjata mir-rikorrenti fid-19 ta' Frar 2010, meta allura persuna suspettata kellha l-jedd li titkellem ma' avukat biss qabel l-interrogazzjoni tagħha:

“26. Kif diġa' issemma, il-fatt waħdu li saret l-interrogazzjoni mhux fil-presenza ta' avukat ta' fiduċja tal-attur m'huwiex biżżejjed sabiex jagħti lok għall-ksur tad-dritt fundamentali ta' smiġħ xieraq. Madankollu l-użu ta' dik l-istqarrija fil-proċeduri kriminali, li fiha l-attur ammetta għal uħud mir-reati li akkużat biha, taf twassal sabiex iseħħ dak il-ksur tal-jedd fundamentali. Dan iktar u iktar meta tikkunsidra l-ġurisprudenza ampja tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem li issa ilha s-snin tirrepeti l-istess insenjament.

27. Li s-suspettat jitkellem ma' avukat qabel l-interrogazzjoni, l-assistenza ta' avukat wara li tkun saret l-interrogazzjoni u n-natura *adversarial* tal-kawża kriminali sussegwenti, m'humwiex garanzija adegwata li jirrimedjaw għad-difett li s-suspett ma kienx assistit minn avukat waqt l-interrogazzjoni li saret meta kien taħt arrest. Fis-sentenza riċenti **Mehmet Zeki Celebi v. Turkey** (App. 27583/07) il-QEDB kompliet tishaq:

“57. The onus will be on the Government to demonstrate convincingly why, exceptionally and in the specific circumstances of the case, the overall fairness of the trial was not irretrievably prejudiced by the restriction on access to legal advice. The Court also reiterates that it is only in very exceptional circumstances that it can conclude that a given trial has not been prejudiced by the

restriction of an applicant's right of access to a lawyer (see Dimitar Mitev v. Bulgaria, no. 34779/08, 71, 8 March 2018)”.

28. Irrispettivament taqbilx mar-raġunament ta' dik il-Qorti internazzjonali, jibqa' l-fatt li l-ġurisprudenza kienet ċara meta ngħatat is-sentenza ta' Salduz f'Novembru 2008 fis-sens li n-nuqqas ta' assistenza ta' avukat waqt interrogazzjoni tal-pulizija kienet difett proċedurali. Dan għalkemm bis-sentenza Ibrahim and Others v. the United Kingdom tat-13 ta' Settembru 2016, il-Grand Chamber għamlet enfazi fuq l-'*overall fairness*' tal-proċeduri kriminali u fis-sentenza Beuze v. Belgium tad-9 ta' Novembru 2018 l-istess qorti kompliet tiċċara kif kellu jiġi applikat dak il-prinċipju.

29. Fl-aħħar mill-aħħar il-qrati domestiċi ma jistgħux jippermettu li f'proċeduri kriminali li għadhom pendenti jiġihallew stqarrijiet li jkunu saru fl-assenza ta' avukat u li l-QEDB ilha tiddeskrivih bħala difett proċedurali bil-periklu manifest li dak il-fatt jikkontamina l-proċess kriminali kollu. Illum il-ġurnata hi l-istess Qorti Kriminali li qegħda taddotta din il-posizzjoni f'deċiżjonijiet preliminari li qegħdin jingħataw (hekk per eżempju **r-Repubblika ta' Malta v. Rosario Sultana** deċiżjoni tat-23 ta' Settembru 2020 u **r-Repubblika ta' Malta v. Rosario Militello** tat-3 ta' Dicembru 2019).

30. Kien id-dmir tal-Gvernijiet differenti matul is-snin li jaġġornaw ruħhom mas-sentenzi tal-Qorti Ewropea u ma jistennewx sal-2016 sabiex jintroduċu disposizzjoni fil-Kodiċi Kriminali li s-suspettat għandu jedd għall-assistenza ta' avukat waqt l-interrogazzjoni li ssir meta jkun fil-kustodja tal-pulizija. Emenda li saret sabiex tittrasponi d-disposizzjoni tad-Direttiva 2013/48/UE tal-Parlament Ewropew (ara Art. 355AT tal-Kodiċi Kriminali), li fost miżuri oħra assigurat id-dritt tas-suspettat għall-assistenza ta' avukat waqt l-interrogazzjoni mill-pulizija.

Għal dawn il-motivi tiċċad l-appell, b'dan li tagħti direzzjoni lill-Qorti Kriminali sabiex fil-proċeduri kriminali *The Republic of Malta v. Izuchukwu Morgan Onourah* (att ta' akkuża numru 11/2015) ma tippermettix l-użu bħala prova tal-istqarrija li l-appellant kien ta waqt li kien fil-kustodja tal-pulizija.”

Kif ingħad ukoll fis-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (sede Kostituzzjonali) fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Rosario Militello** tat-18 ta' Novembru 2021, fejn hemmhekk dik il-Qorti segwiet l-insenjament fl-aħħar sentenza hawn fuq ċitata, wara li qieset illi fl-istqarrija rilaxxjata minnu Militello ammetta għar-reati li huwa tressaq dwarhom quddiem il-Qorti:

“Il-Qorti tal-Appell Kriminali ma qagħdetx lura milli tordna l-isfilz ta' stqarrijiet meta sabet li fihom hemm dikjarazzjonijiet inkriminanti. L-aktar

waħda riċenti li din il-Qorti ltaqgħat magħha kienet dik fl-ismijiet **Repubblika ta' Malta vs. Kevin Gatt et** (Att t'Akkuża 5/2017) mogħtija fis-27 t'Ottubru 2021 ...:

“din il-prova li ittiegħdet meta l-appellant ma kellux il-jedd li jiddefendi ruħu hija prova determinanti tant illi, bil-mod kif l-appellant wiegħeb għal mistqosijiet li sarulu huwa seta' inkrimina ruħu irrevokabbilment u dan bi preġudizzju serju għar-retta amministrazzjoni tal-gustizzja. Dan ifisser illi għalkemm għad irid jiġi iċċelebrat il-guri, madanakollu huwa bil-wisq evidenti f'dan l-istadju tal-proċeduri, meta il-Qorti hija mogħnija bil-provi kkompilati, illi l-prova li l-Prosekuzzjoni qed tfittex li tagħmel, kemm permezz tad-dikjarazzjonijiet verbali magħmula mill-appellant, kif ukoll dawk magħmula fl-istqarrija rilaxxata minnu lil pulizija, tista' tkun vvizzjata minħabba il-fatt illi l-appellant ma setax jiddefendi ruħu kif xieraq u għalhekk din il-prova għandha tiġi imwarrba. F'dan il-każ, il-Qorti hija tal-fehma illi n-nuqqasijiet minnha ravvizati ma jistgħu bl-ebda mod jiġu sanati għaliex l-Imħallef togat neċessarjament irid iwissi lil għurati fl-indirizz finali tiegħu b'dawn l-imsemmija nuqqasijiet, li x'aktarx ser jivvizjaw l-istqarrija u dikjarazzjonijiet magħmula mill-appellant miksuba mingħajr ma kellu ebda difiża, sabiex b'hekk ikun ferm riskjuż li huma jistrieħu fuqha meta jiġu biex jagħmlu il-gudizzju aħhari tagħhom. Dan minħabba l-fatt li meta din il-Qorti twiežen il-valur probatorju ta' din l-istqarrija meta komparat mal-preġudizzju irrimedjabbli li ser ibati l-appellant f'każ l-istess tiġi ammess, huwa indubitat illi il-preġudizzju rekat jizboq il-valur probatorju tagħha. Il-Qorti għalhekk qed titbiegħed mill-fehma milħuqa mill-Qorti Kriminali f'dan ir-rigward.”

Finalment, il-Qorti tirreferi għas-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali (Superjuri) fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Andrew Mangion** tal-4 ta' Mejju 2022, fejn ingħad hekk:

19. Dan magħdud, madanakollu, l-Qorti tistqarr illi hija konsapevoli tal-pronunzjamenti reċenti li ġew mogħtija mill-Qorti Kostituzzjonali fejn ingħatat direzzjoni lil Qorti Kriminali sabiex ma tqisx bħala prova stqarrijiet li jkunu ġew rilaxxati mingħajr id-dritt tal-assistenza legali waqt l-interrogatorju billi jinsorgi l-periklu li jkun hemm difett proċedurali jekk jinstab illi dawn jilledu id-dritt tal-persuna akkużata għal smiġh xieraq.⁴⁴ Illi l-Qorti Kostituzzjonali stess fil-pronunzjamenti kollha minnha magħmula stqarret ċar u tond illi kien prematur f'dan l-istadju tal-proċeduri tiddikjara illi kienet seħħet xi leżjoni, billi l-proċess ġudizzjarju fl-intier tiegħu kien għadu ma giex konkluz, iżda jidher illi bħala rimedju

⁴⁴ Hawnhekk il-Qorti rreferiet għas-sentenzi tal-Qorti Kostituzzjonali fl-ismijiet **Clive Dimech vs Avukat Generali, The Police vs Alexander Hickey, Morgan Onuorah vs l-Avukat ta' l-Istat.**

prekawzjonarju minhabba f'leżjoni potenzjali, dik il-Qorti qiegħda ripetutament tagħti d-direzzjoni lil Qorti Kriminali sabiex tisfilza il-prova ta' l-istqarrija. Illi għalkemm, kif ingħad, l-imsemmija prova mhijiex nieqsa mill-valur probatorju tagħha għaladarba ma hemm ebda regola ta' dritt penali li qed teskludi l-ammissjoni ta' l-istess, u għaladarba ukoll il-proċess għudizzjarju fl-intier tiegħu għadu ma seħħx, biex b'hekk lanqas jista' jiġi stabbilit f'dan l-istadju bikri jekk kienx hemm xi vjolazzjoni tal-persuna akkużata tad-drittijiet kostituzzjonali tagħha, madanakollu l-Qorti ma tistax ma timxiex mad-direzzjoni li qed tingħata mill-Qorti Kostituzzjonali billi jidher li din hija waħda kostanti, għalkemm kif ingħad il-proċess għudizzjarju għadu ma wasalx fit-tmiem tiegħu.”

Fil-każ odjern, għalkemm fl-istqarrija rilaxxjata minnu l-imputat m'għamilx dikjarazzjonijiet inkriminanti fis-sens ristrett tal-kelma u dan stante illi huwa saħansitra nega illi mumentu qabel l-arrest tiegħu, huwa kien għadda xi flus lil Bartolo, biss huwa evidenti illi kemm il-darba l-Qorti tqis illi din l-istqarrija għandha valur probatorju u teħodha in konsiderazzjoni mal-bqija tal-provi proċesswali, allura din tista' tkun ta' preġudizzju għalih, tal-inqas għaliex tincidi fuq il-kredibilita` tiegħu. Fic-ċirkostanzi għalhekk, il-Qorti qed tiskarta l-kontenut tal-istess stqarrija meħudha lill-imputat mingħajr il-jedd għall-assistenza legali bħala nieqsa minn valur probatorju. Naturalment dan jgħodd ukoll għal dak li xehed l-Uffiċjal Prosekutur in konnessjoni mad-dikjarazzjonijiet tal-imputat fl-istqarrija rilaxxjata minnu.

Ikkunsidrat ukoll:

Illi kif ingħad jirriżulta mill-atti proċesswali illi Brian Godfrey Bartolo mhux biss ikkonferma l-istqarrija rilaxxjata minnu nhar it-30 ta' Settembru 2014 lill-Pulizija Eżekuttiva bil-gurament quddiem il-Maġistrat Dr. Carol Peralta nhar l-1 ta' Ottubru 2014, iżda għażel ukoll illi jixhed f'dawn il-proċeduri fl-udjenza tat-3 ta' Marzu 2015, fejn għal darb'ohra kkonferma l-istqarrija tiegħu bil-gurament u xehed f'izjed dettal dwar dak li wassal għall-inkontru tiegħu mal-imputat odjern fil-jum in kwistjoni.

Fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha, id-difiża ma qajjmet l-ebda eċċezzjoni fir-rigward ta' din ix-xhieda, iżda llimitat ruħha billi tattakka l-kredibilita` tax-xhud.

Illi mit-traskrizzjoni tax-xhieda tal-istess Brian Godfrey Bartolo tat-3 ta' Marzu 2015, jirriżulta illi ngħad is-segwenti:

“Pros: Sinjura Maġistrat, dan ghandu bzonn il-caution għax ghandu xi kaz pendenti.

Qorti: Ehe?! Ok. Ismagħni mela, Sur Bartolo, li qed jgħiduli li fuq dan il-kaz għadek m'għaddejtx in gudikat. Inti ghandek dritt, inti la għadek ma gejttx issentenzjat – tifhem x'jiġiena

nghidlek – ghandek dritt li f’dan l-istadju ma tirrispondi u tghid xejn li jista’ jinkriminax ...”.⁴⁵ [sottolinear tal-Qorti]

Illi dan ifisser illi meta Brian Godfrey Bartolo xehed f’dawn il-proċeduri, kienu għadhom pendenti l-proċeduri fil-konfront tiegħu in konnessjoni mal-każ odjern. Dan huwa evidenti mill-fatt illi l-Qorti tatu t-twissija li seta’ jagħżel li ma jwieġeb għall-ebda domanda li setgħet tinkriminax; twissija din li ma kinitx tkun neċessarja li kieku l-każ fil-konfront tiegħu kien għadda in ġudikat. Illi in linea ma’ dan fil-fatt il-Qorti tinnota illi f’rikors li ntavola quddiem il-Qorti Kriminali f’dawn il-proċeduri sabiex jottjeni r-rilaxx ta’ apparat elettroniku illi huwa jgħid illi ġew elevati mill-pussess tiegħu fil-każ odjern, l-istess Brian Godfrey Bartolo jgħid ukoll illi nġatat sentenza fil-konfront tiegħu mill-Qorti Kriminali nhar is-26 ta’ Mejju 2016⁴⁶ u ċioe’ għalhekk kif jirriżulta mit-traskrizzjoni tax-xhieda tal-istess Bartolo, wara x-xhieda tiegħu f’dawn il-proċeduri.

Illi għalhekk fl-istadju li huwa xehed fil-proċeduri odjerni, Brian Godfrey Bartolo kien għadu ko-akkużat bir-reati mertu tal-każ tal-lum fil-konfront tal-imputat Trevor Borg, li jfisser illi fiż-żmien li huwa ta x-xhieda tiegħu, Bartolo ma kienx xhud kompetenti.

Illi l-Artikolu 636(b) tal-Kodiċi Kriminali jgħid hekk:

“636. Ebda eċċezzjoni dwar il-kompetenza ta’ xhud ma tiġi milqugħa minhabba –

...

(b) li kien imputat tal-istess reat li fuqu tkun meħtieġa x-xiehda tiegħu, meta l-Gvern ikun wegħdu jew tah l-impunità sabiex hekk ikun jista’ jixhed;”

Fis-sentenza tagħha **Ir-Repubblika ta’ Malta vs Ramon Fenech** tat-23 ta’ Frar 2017, il-Qorti tal-Appell Kriminali (Superjuri) qalet hekk dwar l-aggravju tal-appellant li permezz tiegħu huwa eċċepixxa l-inammissibilita` tax-xhieda ta’ Simon Linton Sancto fl-inkjesta magisterjali u fil-kumpilazzjoni peress illi fil-mument li nġataw kellu jitqies bħala ko-akkużat fit-termini tal-liġi, u dan wara li l-istess Qorti għamlet referenza għas-sentenza tagħha tat-13 ta’ Ottubru 2016 fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta’ Malta vs Charles Paul Muscat**⁴⁷:

⁴⁵ Ara a fol. 103 tal-proċess.

⁴⁶ A fol. 307a tal-proċess.

⁴⁷ F’dak il-każ il-Qorti tal-Appell Kriminali (sede Superjuri) qalet hekk dwar dan il-punt:

“9. Apparti hekk, fil-fehma ta’ din il-Qorti, minn qari akkurat tal-konsiderazzjonijiet li għamlet l-ewwel Qorti, ma hemm l-ebda hteġa li ssir kjarifika partikolari ulterjuri dwar dak li qalet hlief li tissofferma fuq is-segwenti punti:

- l-artikolu 30A tal-Kap. 101 tal-Liġijiet ta’ Malta huwa eċċezzjoni għall-artikolu 661 biss.

“17. Fil-każ in eżami, peress illi d-droga in kwistjoni hi regolata mill-Kap. 31 tal-Liġijiet ta’ Malta, huwa applikabbli l-artikolu 121B li, bhall-artikolu 30A tal-Kap. 101 tal-Liġijiet ta’ Malta, irendi l-imsemmi artikolu 121B eċċezzjoni għall-artikolu 661 biss. Għalhekk, bħalma jipprovdni l-artikolu 646(1) tal-Kodiċi Kriminali, “ix-xhieda għandhom dejjem jiġu eżaminati fil-qorti u *viva voce*”, salv f’dawk iċ-ċirkostanzi li jissemmew fis-subartikolu (2) ta’ l-artikolu 646 tal-Kodiċi Kriminali. Għalhekk ukoll, fejn ma jkunux ġew terminati definittivament il-proċeduri kontra x-xhieda, hu applikabbli *a contrario sensu* l-artikolu 636(b) tal-Kodiċi Kriminali.

18. Issa, fil-każ odjern, meta x-xhud Simon Linton Sancto xehed fl-Istruttorja, il-proċeduri kontra tiegħu kienu għadhom ma ġewx terminati. Jirriżulta li huwa mhux biss xehed fl-Inkjesta Magisterjali iżda xehed anke minn rajh quddiem il-Qorti Istruttorja wara li nġhata twissija minn dik il-Qorti u l-akkuzat kellu l-opportunita` li jikkontroeżaminah iżda minflok għażel li jirriserva (ara fol. 138 ta’ l-atti ta’ l-Istruttorja). Pero` din il-Qorti tirreferi għal dak li ntqal f’ digriet mogħti mill-Qorti Kriminali fit-22 ta’ Diċembru 1998 fil-kawża fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta’ Malta v. Ian Farrugia** dwar talba li saret biex jixhed ċertu Carmel Attard

“L-Avukat Generali ... qed jeccepixxi l-inammissibilita` f’dana l-istadju ta’ Carmel Attard, u cioe` sakemm il-kaz tal-imsemmi Attard ma jkunx gie definittivament deciz billi jghaddi in gudikat. L-Avukat Generali fuq dan il-punt ghandu ragun. Il-gurisprudenza hi cara fuq dan il-punt: persuna li tkun akkuzata, kemm bhala komplici kif ukoll bhala ko-awtur, bl-istess reat migjub kontra akkuzat iehor ma tistax tingieb bhala xhud favur jew kontra dak l-akkuzat l-iehor sakemm il-kaz taghha ma jkunx gie definittivament deciz. Dan il-principju japplika sia jekk dik il-persuna tkun giet akkuzata fl-istess kawza tal-akkuzat l-iehor – b’mod li jkun hemm ‘ko-akkuzati’ fil-veru sens tal-kelma – u sia jekk tkun akkuzata fi proceduri separati. Il-bazi ta’ dan il-principju hu argument *a contrario sensu* li jitnissel mill-paragrafu (b) tal-Artikolu 636 tal-Kodici Kriminali,

“ ‘...[la] quale disposizione non pone alcuna distinzione circa il grado in cui il teste fosse stato imputato, se, cioe`, come autore o coautore del delitto o come complice, essendo solo importante per i fini della ammissibilita` della sua deposizione che egli, non avendo a temere alcuna azione criminale per quanto va a deporre, non abbia

---

- ix-xhieda għandhom jinstemgħu *viva voce* (salv f’dawk iċ-ċirkostanzi li jissemmew fis-subartikolu (2) ta’ l-artikolu 646 tal-Kodiċi Kriminali).
- Fejn l-unika xiehda hija tal-komplici, hu applikabbli l-artikolu 639(3) tal-Kodiċi Kriminali.
- jekk ma jkunux ġew terminati definittivament il-proċeduri kontra x-xhieda, hu applikabbli *a contrario sensu* l-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali.”

l'interesse di scagionarsi e di incriminare altri' (R. v. Carmelo Cutajar ed altri, 18/1/1927, Kollezz Deciz XXVI iv 758, 760).

“Il-Qorti taghmel referenza wkoll ghas-segventi decizzjonijiet: R. v. Filippo Pace, Qorti Kriminali, 14/11/1890, Kollezz. Deciz. XII.531; P. v. Toni Pisani, App. Krim, 11/11/1944, Kollezz Deciz XXXII.iv.792; R v Karmnu Vella, Qorti Kriminali, 3/12/47, Kollezz Deciz XXXIII.iv.547; P v Alfred W Luck et, App. Krim., 25/4/1949, Kollezz. Deciz. XXXIII.iv.870; u Rep. v. Domenic Zammit et, Qorti Kriminali, 15/12/1997 kif integrata bid-decizzjoni tal-Qorti ta' l-Appell Kriminali fl-istess ismijiet tal-31/7/1998.

“Ghalhekk mhix kwistjoni, kif donnu qed jippretendi l-akkuzat odjern, li Carmel Attard ghandu xi ghazla li jixhed jew ma jixhedx ghax jista' jinkrimina ruhu. Carmel Attard, li kien akkuzat bhala ko-awtur bl-istess reat li bih l-akkuzat odjern jinsab akkuzat, ma hux kompetenti li jixhed (sia bhala xhud tal-prosekuzzjoni sia bhala xhud tad-difiza) gabel ma l-kaz tieghu ighaddi in gudikat. Sa ma jintlahaq dak l-istadju, Carmel Attard hu inammissibbli bhala xhud indipendentement minn jekk huwa stess iridx jixhed; wara li l-kaz tieghu jghaddi in gudikat, hu jsir ammissibbli bhala xhud u jkollu jixhed anke jekk ma jridx.” [sottolinear ta' dik il-Qorti]

19. F'dan il-kaz il-proceduri kontra x-xhud Simon Linton Sancto ghaddew in gudikat, u huwa l-ħsieb tal-prosekuzzjoni li tipproduċieh bhala xhud. Konsegwentement il-posizzjoni hi li x-xieħda ġuramentata li huwa ta fl-Inkjesta Maġisterjali u dik li ta fl-Istruttoria hi issa ammissibbli bhala prova għall-finijiet ta' kontroll jew konfront. Meta jiġi hekk prodott l-imsemmi Simon Linton Sancto, il-valur probattiv tax-xieħda mogħtija precedentement minnu hi kif intqal fis-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija v. Pierre Gravina**⁴⁸ mogħtija fis-26 ta' Mejju 2003

⁴⁸ F'din is-sentenza ingħad hekk mill-Qorti tal-Appell Kriminali:

“Issa huwa principju generali li “...ix-xieħda għandhom dejjem jiġu eżaminati fil-Qorti u viva voce” (Artikolu 646(1), Kap. 9). Għal din ir-regola, pero', hemm ċerti eċċezzjonijiet li jipprovdi għalihom l-istess Artikolu 646 fis-subartikoli li jiġu wara s-subartikolu (1). Hemm ukoll l-eċċezzjoni tad-deposizzjoni meħuda in segwitu għall-ħrug ta' ittri rogatorjali bil-procedura traċċjata fl-Artikolu 399 tal-Kodiċi Kriminali, procedura li ġiet ritenuta applikabbli anke għal kawzi sommarji (ara Il-Pulizija v. Angelo Grima App. Krim. 18 ta' Ottubru, 1952), u li fil-prattika ġiet ukoll applikata mill-Qorti Kriminali f'xi każijiet wara l-ħruġ tal-att ta' akkuza. U hemm l-eċċezzjoni ta' meta xhud jinstema' f'daru minhabba mard jew xjuħija (Art. 647, Kap. 9). Jiġi osservat li anke fil-każ ta' xieħda permezz ta' rogatorji u ta' xieħda li jinstemgħu f'darhom, l-imputat jew akkuzat għandu dejjem il-jedd li jkun presenti waqt is-smiħ tax-xhud jew li jaħtar rappreżentant tiegħu għal waqt tali smiħ – Art. 647(3) u 399(2). L-ewwel sentenza tal-Artikolu 30A tal-Kap. 101 tagħmilha ċara li dak l-Artikolu qed jipprovdi ukoll eċċezzjoni, pero' mhux eċċezzjoni għar-regola kontenuta fl-Artikolu 646(1) tal-Kodiċi Kriminali iżda għar-regola kontenuta fl-Artikolu 661 ta' l-istess Kodiċi. Minn dan isegwi, li anke meta l-prosekuzzjoni tkun

minn din il-Qorti fis-sede inferjuri tagħha...” [sottolinear u enfasi ta’ din il-Qorti]

20. Naturalment jifakkar ukoll dak li jipprovdi l-artikolu 639(3) tal-Kodiċi Kriminali.”

Il-prinċipji enunċjati f’din is-sentenza jsibu applikazzjoni konsistenti f’varji sentenzi oħrajn fosthom fis-sentenza tal-Qorti Kriminali fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta’ Malta vs Kevin Sammut** deċiża nhar id-29 ta’ Lulju 2021, fejn ingħad hekk fir-rigward:

Ir-raba’ eccezzjoni tal-akkuzat tirrigwardja l-inammissibilita’ tax-xhieda indikati mill-Avukat Generali u cioe’ ix-xhieda ta’ **Scott Dixon, Jovica Kolakovic** u **Tomas Mikalauskas**, kif ukoll tal-istqarrijiet guramentati tagħhom, in kwantu għandhom jitqiesu skont il-ligi bhala ko-akkuzati.

In kwantu l-ammissibilita’ o meno ta’ dan ix-xhud, din il-Qorti tagħmel referenza għall-artikolu 636(b) tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta’ Malta li jaqra:

'636. Ebda eccezzjoni dwar il-kompetenza ta' xhud ma tigi milqugħa minhabba -'

'(b) li kien imputat tal-istess reat li fuqu tkun meħtieġa x-xiehda tiegħu, meta l-Gvern ikun wegħdu jew tah l-impunità sabiex hekk ikun jista' jixhed;'

Il-Qrati fil-gurisprudenza qisu li *a contrario sensu*, din id-disposizzjoni tfisser li x-xhieda ta’ ko-akkuzat jew komplici ma hijiex xhieda ammissibbli sakemm il-kaz tal-ko-akkuzat jew komplici ma jgħaddix in gudikat. Dan gie enunċjat f’diversi sentenzi fosthom **R vs Carmelo Cutajar ed altri**,⁴⁹ **R vs Toni Pisani**,⁵⁰ **R vs Karmnu Vella**,⁵¹ **P vs**

---

trid tagħmel użu minn dikjarazzjoni guramentata mehuda skond l-imsemmi Artikolu 30A, ir-regola għandha tkun li minn ikun għamel dik l-istqarrija għandu jinġiebb fil-qorti biex l-imputat jew akkużat ikun jista’ jikkontroeżaminah dwarha. S’intendi, dan ma jfissirx li jekk ix-xhud, meta jiġi eżaminat jew kontro-eżaminat, ibiddel jew jirritratta minn dak li jkun qal fid-dikjarazzjoni guramentata, allura dik id-dikjarazzjoni (jew il-parti mibdula jew ritrattata) ma tkunx aktar tista’ tittiehed bhala prova kontra l-akkuzat; il-gudikant jista’ xorta wahda, wara li jkun sema’ lix-xhud, jasal għall-konkluzzjoni li il-verita’ hija dik kontenuta fl-istqarrija guramentata u mhux dak li jkun iddepona fil-qorti x-xhud. Ifisser biss li, bhala regola, min ikun għamel tali stqarrija guramentata għandu jinġiebb il-qorti għall-fini ta’ kontroll da parti tal-akkuzat jew imputat.”

⁴⁹ Deċiża nhar it-18 ta’ Jannar 1927 (Vol. XXVI.IV.758).

⁵⁰ Deċiża nhar il-11 ta’ Novembru 1944 (Vol XXXII.IV.792)

⁵¹ Deċiża nhar it-3 ta’ Dicembru 1947 (Vol XXXIII.IV.547)

Alfred W. Luck et;⁵² P vs Nicholas Grima⁵³ u il-Pulizija vs Carmelo Camilleri u Theresa Agius.⁵⁴

Fil-gurnata prezenti dak li ghandha quddiem din il-Qorti huwa akkuzat wiehed u cioe' l-akkuzat Kevin Sammut. Scott Dixon, Jovica Kolakovic u Tomas Mikalauskas ghalkemm mhux imputati quddiem din il-Qorti huma xorta wahda meqjusa bhala ko-akkuzati u ghalhekk in linea mal-principju tad-dritt tas-silenzju ghandhom l-ghazla jekk jixhdux jew le. Biss' pero' gialdarba Scott Dixon, Jovica Kolakovic, Tomas Mikalauskas u l-akkuzat Kevin Sammut huma akkuzati bl-istess reati, anke jekk Scott Dixon, Jovica Kolakovic, Tomas Mikalauskas jaghzlu li jixhdu f'dawn il-proceduri, **huma jkunu biss xhieda ammissibli wara li l-kazijiet taghhom ikunu ghaddew in gudikat.** [enfasi u sottolinar ta' dik il-Qorti]

Kif meqjus fis-sentenza fl-ismijiet '**Il-Pulizija v. Pasqualino Deguara ... omissis ... omissis ...**'⁵⁵:

*'... Hekk, l-ewwel Qorti qieset li ma setghetx tqis ix-xiehda li taw Christianne Cardona u Charmaine Galea peress illi meta xehdu **kien ghad hemm pendenti kontra taghhom proceduri dwar l-istess kaz.** F'dar-rigward fil-fatt din il-Qorti tirreferi ghal dak li ntqal f'digriet moghti mill-Qorti Kriminali fit-22 ta' Dicembru 1998 fil-kawza fl-ismijiet Ir-Repubblika ta' Malta v. Ian Farrugia dwar talba li saret biex jixhed certu Carmel Attard:...'*⁵⁶ [enfasi u sottolinar ta' dik il-Qorti]

Wara li l-Qorti Kriminali f'dan il-kaz iccitat l-imsemmi digriet, komplet hekk:

Il-Qorti f'dak id-digriet ghalhekk provdiet dwar it-talba ghall-produzzjoni bhala xhud in difesa ta' Carmel Attard billi ammettiet lill-istess Attard biss fil-kaz li meta jissejjah biex jixhed il-kaz tieghu (cioe' ta' Attard) ikun gie definittivament deciz billi jkun ghadda in gudikat jew b'mod iehor kif previst mill-ligi.

Ghalhekk din il-Qorti tqis li Scott Dixon, Jovica Kolakovic u Tomas Mikalauskas huma akkuzati fuq l-istess incident u minn verifiki li ghamlet din il-Qorti il-proceduri fil-konfront taghhom ghadhom ghaddejin. Ghaldaqstant, f'dan l-istadju huma xhieda inammissibli, izda dan ma jfissirx li f'li stadju tal-guri huma ser ikunu ghadhom xhieda inammissibli izda l-Qorti tkun tista'

⁵² Deciża nhar il-25 ta' April 1949 (Vol XXXIII.IV.870)

⁵³ Deciża nhar il-31 ta' Mejju 1958 (Vol XLII.IV.1393)

⁵⁴ Deciża mill-Qorti ta' l-Appell Kriminali nhar il-11 ta' Lulju 1997.

⁵⁵ Deciża mill-Qorti tal-Appell Kriminali fis-17 ta' Mejju, 2017 (Appell numru: 317/12 DS).

⁵⁶ Ara dan id-digriet citat iżjed il-fuq.

tammettathom bhala xhieda biss jekk il-kaz tagħhom ikun gie definittivament deciz. [enfasi u sottolinear ta' dik il-Qorti]

In oltre, mhijiex kwistjoni ta' jekk ix-xhud jiddeciediex li jixhed jew le izda kwistjoni dwar **jekk huwiex xhud ammissibli**, li kif inghad Scott Dixon, Jovica Kolakovic u Tomas Mikalauskas isiru xhieda ammissibli biss wara li l-proceduri kontra tagħhom jghaddu in gudikat jew ikun deciz finalment kif previst mill-ligi. F'kaz li Scott Dixon, Jovica Kolakovic u Tomas Mikalauskas jibqghu ma jixhdux f'dawn il-proceduri, **kwalunke referenza fl-atti ghal dak li huma qalu matul l-investigazzjoni u ghalhekk inkluz l-istqarrijiet tagħhom, ikunu provi inammissibli u ghalhekk ma jistghux jigu a konjizzjoni tal-gurati u jkollhom jigu sfilzati mill-atti.** [sottolinear u enfasi ta' dik il-Qorti]

L-istess iddecidiet il-Qorti Kriminali fis-sentenza tagħha tal-10 ta' Ottubru 2011, fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Gordi Felice:**

L-ewwel eċċezzjoni – L-inammissibilita' ta' xhieda ġuramentata ta' William Agius.

(a) Skont l-artikolu 121B tal-Kap 31, minkejja l-provvedimenti tal-artikolu 661 tal-Kodiċi Kriminali, fejn persuna hija involuta f'xi reat kontra din l-Ordinanza, stqarrija magħmula minn tali persuna u kkonfermata bil-ġurament quddiem maġistrat u kull xhieda oħra mogħtija minn tali persuni quddiem xi qorti tista tingieb bhala prova kontra persuna oħra li tkun akkużata b'reat kontra din l-Ordinanza.'

L-artikolu 661 tal-Kodiċi Kriminali jipprovdi dan li ġej:

'661. Konfessjoni ma tagħmilx prova hlief kontra min jagħmilha, u mhix ta' preġudizzju għal ebda persuna oħra.'

Teknikament, dan ifisser li ġaladraba l-istqarrija tkun ġuramentata quddiem Maġistrat jew ix-xhieda tingħata f'Qorti, minjekka dak li jgħid la-rtikolu 661, xorta tista' tingieb bhala prova

Il-problema ta' din l-eċċezzjoni teżisti biss sakemm ma jkunx intemm il-ġuri (u l-Appell) ta' William Agius. Jekk ikun intemm, din il-Qorti mhix ser tilqa' din l-eċċezzjoni.

(b) Jekk ma jkunx intemm il-ġuri ta' William Agius, din l-istqarrija ġuramentata ta' William Agius ma tistax tingieb bħal prova. Ir-raġuni hija din. L-artikolu 121B tal-Kap 13 jispeċifika biss l-artikolu 661 tal-Kap 9 bhala eċċezzjoni. Min-naħa l-oħra, il-pożizzjoni ta' ko-akkużat hija regolata bl-artikolu 636(b) tal-Kap 9. Dan dejjem ġie interpretat li, a contrario sensu, jekk ko-akkużat ma jkunx twiegħed jew ingħata impunita', allura dan ma jistax jixhed qabel il-proceduri kontrih ikunu

ntemmu. Minhabba li l-artikolu 121B ma jispeċifikax l-artikolu 636(b) tal-Kap 9, isegwi li tali stqarrija ġuramentata ma tistax tingieb fil-konfront tal-akkużat Gordi Felice sakemm il-proċeduri kontra William Agius ma jkunux intemmu.

Fil-każ odjern, kif ingħad iżjed il-fuq, fl-istadju li fih Brian Godfrey Bartolo xehed f'dawn il-proċeduri huwa kien għadu ko-akkużat fi proċeduri separati, u għalhekk ma kienx xhud kompetenti ai termini tal-Artikolu 636(b) tal-Kodiċi Kriminali. Għaldaqstant anke fid-dawl tal-ġurisprudenza kostanti fuq ċitata, din ix-xhieda ma tistax tiġi meqjusa bħala prova ammissibbli fil-konfront tal-imputat odjern, la darba din ingħatat minn Bartolo qabel il-proċeduri fil-konfront tiegħu għadew in ġudikat, u meta għalhekk kien għadu xhud inkompetenti u dan minkejja illi jidher illi fi stadju sussegwenti matul dawn il-proċeduri, il-każ fil-konfront ta' Brian Godfrey Bartolo ġie deċiż definittivament. Kemm il-darba l-Prosekuzzjoni riedet tagħmel użu mix-xhieda tal-istess Bartolo bħala prova fil-konfront tal-imputat odjern, allura kien jehtiegilha illi terġa' tħarrek lil Bartolo bħala xhud f'dawn il-proċeduri, wara li l-każ tiegħu għadda in ġudikat. F'dak l-istadju allura Bartolo ma kienx ikun għadu ko-akkużat u x-xhieda tiegħu fil-konfront tal-imputat kienet tkun ammissibbli bħala prova. Ir-raġuni għar-regola impostata fl-Artikolu 636(b) tal-Kodiċi Kriminali hija evidenti u dan għaliex ko-akkużat, li allura l-każ tiegħu jkun għadu pendent, ikollu kull interess illi jtaffi l-htija jew ir-responsabilita' tiegħu u jixhet tali htija u responsabilita' fuq haddiehor. Fil-każ odjern, kien dan l-istadju li kien għadu jinsab fih Brian Godfrey Bartolo meta xehed f'dawn il-proċeduri. La darba ġudikat definittivament allura dak li seta' xehed, la kien se jkun ta' preġudizzju u lanqas favorevoli għalih u huwa proprju għal din ir-raġuni li ko-akkużat ikun kompetenti bħala xhud fil-konfront ta' terza persuna akkużata bl-istess reat, biss f'dan l-istadju. Filfatt filwaqt illi l-Artikolu 30A tal-Kap. 101 tal-Liġijiet ta' Malta jagħmel deroga espressa għall-Artikolu 661 tal-Kodiċi Kriminali, ma jagħmel l-ebda deroga għall-Artikolu 636(b) tal-Kodiċi Kriminali. Li kieku l-leġislatur ried jidderoga mid-disposizzjonijiet tal-Artikolu 636(b) tal-Kodiċi Kriminali, allura dan kien jagħmlu espressament kif għamel fil-każ tal-Artikolu 661 tal-istess Kodiċi. Dan ifisser ukoll, fid-dawl tal-ġurisprudenza indikata, illi l-Qorti lanqas ma tista' tqis bħala ammissibbli fil-konfront tal-imputat odjern, ix-xhieda tal-istess Brian Godfrey Bartolo quddiem il-Maġistrat Dr. Carol Peralta.

Ikkunsidrat ukoll:

Illi għalhekk skartati, għar-raġunijiet fuq imsemmija, l-istqarrija rilaxxjata mill-imputat odjern nhar it-30 ta' Settembru 2014, kif ukoll ix-xhieda ta' Brian Godfrey Bartolo quddiem il-Maġistrat Dr. Carol Peralta nhar l-1 ta' Ottubru 2014 u x-xhieda tiegħu f'dawn il-proċeduri nhar it-3 ta' Marzu 2015, jehtieg illi din il-Qorti teżamina r-rimanenti provi riżultanti mill-atti proċesswali.

Jibda biex jingħad illi għalkemm il-Prosekuzzjoni ċertament illi setgħet tindika b'mod aħjar liema kienet id-droga fost id-droga kollha esebita f'dawn il-proċeduri illi kienet relevanti għall-każ odjern, huwa evidenti illi d-droga elevata minn PS 644 Evan Camilleri mill-fond ġewwa Triq il-Pijunieri, San Pawl il-Baħar m'hijjex konnessa mal-imputat tal-lum, stante illi ma tirriżulta l-ebda prova illi l-imputat odjern fil-fatt kellu xi konnessjoni ma' dan il-fond. Anzi preżenti fir-residenza msemmija waqt illi PS 644 Evan Camilleri kien qed iwettaq l-inkarigu mogħti lilu, kien hemm biss Brian Bartolo. Huwa evidenti wkoll illi d-droga li tista' tkun konnessa mal-imputat fil-każ odjern hija biss dik li nstabet fil-vettura misjuqa minn Brian Godfrey Bartolo. Kif xehed PS 923 Pier Guido Saliba, ossia l-Uffiċjal tal-Pulizija li għamel it-tfittxija fil-vettura in kwistjoni fuq il-post fejn iltaqgħu Bartolo u l-imputat odjern, fl-imsemmija vettura nstab ammont imdaqas ta' sustanza suspettata *cannabis grass*, flimkien ma' ammonti żgħar ta' sustanzi suspettati kokaina u eroina. Jirriżulta wkoll mix-xhieda ta' **PS 364 David Borg**, illi dakinhar tal-arrest ta' Brian Godfrey Bartolo u tal-imputat odjern, fuq struzzjonijiet tal-Ispettur Gabriel Micallef, huwa mar sabiex jassisti lil PS 891 Oscar Baldacchino, lil PS 923 Pier Guido Saliba u lil PC 467 Graham Baldacchino fuq il-post u dan għaliex kienu biss tliet Uffiċjali tal-Pulizija flimkien ma' tliet persuni arrestati. Fi kliemu "*dakinhar nizzilt lil Brian Bartolo skortajtu ġewwa l-Kwartieri Generali tal-Pulizija ovjament flimkien mal-evidenza*".⁵⁷ Dan ifisser għalhekk illi dak elevat mill-vettura misjuqa minn Bartolo, kien fil-pussess ta' PS 364 David Borg, illi fil-fehma tal-Qorti jispjega wkoll għaliex PS 644 Evan Camilleri, fir-relazzjoni tiegħu, jindika illi apparti l-oġġetti u s-sustanzi elevati mir-residenza ġewwa Triq il-Pijunieri, San Pawl il-Baħar, dakinhar stess fis-7.30 p.m. ġewwa l-Laboratorju Forensiku, l-istess PS 364 David Borg għaddielu *evidence bag* bin-numru M00104932 li kien fiha biċċtejn foil u tliet boroż tal-plastik ilkoll b'sustanza fihom, li da parti tiegħu mmarkaha bħala Dok. 14 CIM 206 u għaddieha lill-espert ix-Xjenzat Godwin Sammut flimkien mal-oġġetti u s-sustanzi l-oħra elevati mill-fond ġewwa San Pawl il-Baħar, għall-analizi tiegħu.

Il-Qorti tinnota wkoll illi meta wieħed iqabbel id-deskrizzjoni tal-oġġetti u s-sustanzi fir-relazzjoni ta' PS 644 Evan Camilleri mad-deskrizzjoni tal-oġġetti u s-sustanzi fir-relazzjoni tax-Xjenzat Godwin Sammut huwa evidenti illi dawk id-dokumenti illi l-espert Sammut iddokumenta bil-kodiċi tal-laboratorju bħala 138_15_01 sa 138_15_05 huma dawk li jinsabu indikati minn PS 644 Evan Camilleri fid-dokumenti minnu mmarkati bħala 14 CIM 201b sa 14 CIM 205. Mill-bqija d-dokument li l-espert Sammut jiddokumentah bil-kodiċi tal-laboratorju bħala 138_15_06 konsistenti f'*evidence bag* bin-numru M00104932 huwa proprja dak mġhoddi lil PS 364 David Borg lil PS Evan Camilleri u illi dan tal-aħħar iddokumentah bħala 14 CIM 206. Il-Qorti tinnota wkoll illi din l-*evidence bag* fiha proprju l-istess sustanzi li jindika PS 923 Pier Guido Saliba fix-

---

⁵⁷ Ara a fol. 41 tal-proċess.

xhieda tiegħu bħala li ġew elevati mill-vettura ta' Bartolo u cioè` borża tal-*cannabis* imdaqqa u żewġ *samples* oħra ta' *cannabis* (ix-Xjenzat Sammut jindika li fl-*evidence bag* imsemmija kien hemm tliet boroż tal-plastik li fihom sustanza ta' lewn kannella u 2 biċċiet *foil* li fihom sustanza ta' lewn kannella), *sample* ta' eroina (ix-Xjenzat Sammut jindika li fl-istess *evidence bag* kien hemm borża tal-plastik li fiha trab ta' lewn kannella) u borża żgħira bil-kokaina (ix-Xjenzat Sammut jindika illi fl-istess *evidence bag* kien hemm biċċa plastik li kien fiha trab ta' lewn abjad). Għaldaqstant, tenut kont taċ-ċirkostanzi fuq imsemmija l-Qorti ma tistax ħlief tikkonkludi illi din kienet proprju d-droga li nstabat fil-vettura ta' Bartolo.

In oltre kif ingħad iżjed 'il fuq, jirriżulta wkoll mir-relazzjoni tax-Xjenzat Godwin Sammut illi l-istess *evidence bag* kienet tikkontjeni 106 gramma ħaxix tal-*cannabis*, 4.89 grammi kokaina u 0.47 grammi eroina.

Ikkunsidrat ulterjorment:

Illi fil-waqt illi l-Prosekuzzjoni tallega illi fil-jum mertu tal-każ odjern, l-imputat iltaqat ma' Bartolo fil-post fejn l-istess imputat u Bartolo ġew imwaqqa mill-Pulizija sabiex l-istess imputat jixtri d-droga mingħand Bartolo, da parti tiegħu l-imputat isosnti illi fil-jum in kwistjoni huwa ltaqa' ma' Bartolo fl-istess post sabiex jgħaddilu l-flus li kellu jagħtih in konnessjoni ma' danni arrekati minnu fuq il-garaxx ta' Bartolo, dwar liema każ l-imputat kien ġie mressaq preċedement fi proċeduri separati.

Matul ix-xhieda tiegħu f'dawn il-proċeduri, l-imputat għalhekk ammetta li dakinhar huwa għadda somma ta' flus – skont hu sitt mitt ewro (€600) – lil Brian Godfrey Bartolo, iżda jikkontesta r-raġuni għalfejn għadda dawn il-flus, li huwa jixhed illi ma kellhom x'jaqsmu xejn mad-droga, lanqas mad-droga li kellu Bartolo fil-vettura misjuqa minnu. Fir-rigward il-Qorti tinnotta illi fi kwalunkwe każ jirriżulta ċar mix-xhieda ta' PS 923 Pier Guido Saliba illi hekk kif l-imputat u Bartolo għamli kuntatt, l-istess imputat għadda xi ħaġa lil Bartolo. Meta l-Pulizija marru fuqhom dak il-ħin stess, Bartolo kien għadu bil-flus f'idejh, f'ponn, li ma jistax ħlief ifisser illi l-imputat dak il-ħin għadda l-flus lil Bartolo. Il-Qorti tqis ukoll illi minkejja li l-imputat jittenta jiggustifika dan il-ħlas, billi jixhed illi huwa għadda lil Bartolo pagament in konnessjoni ma' xi danni li rrekalu fil-garaxx, l-istess imputat jibqa' ma jispjegax x'kien ikopri dan il-pagament ta' sitt mitt ewro (€600). Fil-fatt huwa jixhed illi diġa' kien ħallas is-somma ta' disa' mitt ewro (€900) għall-bieb tal-garaxx u r-riċevuta li giet esebita mid-difiża hija għal dan l-ammont u tirreferi proprju għal “*Up & Over Garage Door*”. Għalkemm din ir-riċevuta tgħajjat lil Jonathan Farrugia, fir-rigward l-imputat jispjega illi dan kien ko-akkużat miegħu fil-proċeduri rigwardanti l-istess garaxx, u dan kif jirriżulta wkoll mis-sentenza esebita fl-atti mill-Assistent Registratur Maria Dolores Fenech. Fix-xhieda tiegħu, apparti li l-imputat ma

jispjegax x'kien il-ħlas ta' sitt mitt ewro (€600), ħlief li f'punt minnhom jixhed illi Bartolo kien qallu li “*kelli xi ghodda ukoll*”, il-Qorti tinnotta in oltre illi fil-waqt illi l-imputat jgħid illi nsista fuq li nsista li Bartolo jgiblu riċevuta għas-somma ta' disa' mitt ewro (€900) li huwa kien se jħallsu għaliex ma kienx ser jafdah, u li ħallsu biss meta Bartolo tah din ir-riċevuta, ma jidhirx illi għamel l-istess fir-rigward tas-somma ta' sitt mitt ewro (€600) illi ħallsu dakinhar li ġew arrestati. Anzi skont hu, hekk kif ħallas lil Bartolo, huwa dar sabiex jitlaq l'hemm, meta waslu l-Pulizija.

Evidentement, fil-fehma tal-Qorti, l-imputat ma talabx riċevuta lil Bartolo għaliex il-ħlas ma kienx dwar il-garaxx, kif jgħid hu, iżda dwar id-droga. Li kieku Bartolo u l-imputat kienu verament miftehmin sabiex l-istess imputat iħallas lil Bartolo in konnessjoni mad-danni arrekați fil-garaxx, allura Bartolo ma kienx ikollu għalfejn jikkonfronta lill-imputat dwar dik li huwa ħaseb li kienet *controlled delivery*. Kif jirriżulta mix-xhieda tal-Uffiċjali tal-Pulizija preżenti fuq il-post meta ġew imwaqqfa l-imputat u Bartolo, Bartolo allega illi l-imputat kien involut f'*controlled delivery* mal-Pulizija fil-konfront tiegħu. PS 923 Pier Guido Saliba jixhed illi Bartolo qal lill-imputat “*Iffremjajti, ghamiltli control delivery*”, filwaqt illi Borg irrispondih “*Jiena ma naghmilx dawn l-affarijiet*”. L-istess jixhdu PS 891 Oscar Baldacchino u PC 467 Graham Baldacchino, b'dan tal-aħħar jgħid illi Bartolo qal lill-imputat “*Int pufta, hxejtni ghamiltli control delivery*”, għal-liema l-imputat wieġeb “*Jien ma naghmilx dawn l-affarijiet*”. Fiċ-ċirkostanzi tal-każ u fil-kuntest li fih ingħad dan il-kliem minn Bartolo lill-imputat, meta allura l-istess imputat kien għadu kif għadda s-somma ta' sitt mitt ewro (€600) (dejjem kif jgħid l-imputat) lil Bartolo, u meta fil-vettura ta' Bartolo kien hemm id-droga, il-Qorti ma tistax ħlief tikkonkludi illi l-ftehim bejn l-imputat u Bartolo kien proprju dwar id-droga ossia illi l-imputat kien se jakkwista ammont ta' droga mingħand Bartolo. Il-kliem ta' Bartolo lill-imputat ma jagħmel l-ebda sens loġiku ħlief f'dan il-kuntest, u kien proprju fid-dawl tal-fatt illi din kienet ir-raġuni għaliex l-imputat u Bartolo iltaqgħu dakinhar, illi Bartolo qal dan il-kliem lill-imputat. Li kieku Bartolo u l-imputat iltaqgħu sempliciment in konnessjoni mal-garaxx kif jixhed l-imputat, allura ma kien ikun hemm l-ebda raġuni għalfejn Bartolo kellu jgħid dan il-kliem lill-imputat, liema kliem jista' jfisser biss illi Bartolo kien jaf li l-imputat kien konxju tal-fatt illi fil-vettura tal-istess Bartolo kien hemm id-droga u illi din jew parti minnha, kienet destinata għall-imputat.

Ikkunsidrat ukoll:

Illi stabbilit dan, jeħtieġ illi l-Qorti tapplika l-liġi għall-fatti in diżamina.

Illi fl-ewwel lok, l-imputat ġie akkużat permezz tal-ewwel tliet imputazzjonijiet bir-reat ai termini tal-Artikolu 22(1)(f) tal-Kapitolu 101 tal-Liġijiet ta' Malta ossia r-reat ta' assoċjazzjoni ma' terzi persuni sabiex ibiegh jew jitraffika

medicina perikoluża *cannabis grass*, kokaina u eroina jew illi ippromwova, ikkostitwixxa, organizza jew iffinanzja din l-assocjazzjoni.

Fis-sentenza tagħha fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Nadia Rapinett** tat-8 ta' Jannar 2020, il-Qorti tal-Appell Kriminali qalet hekk dwar dan ir-reat:

“Illi r-reat tal-assocjazzjoni bil-ghan li jigi kommess delitt huwa mahsub mill-legislatur mhux biss fid-disposizzjonijiet generali tal-Kodici Kriminali fl-artikolu 48A tieghu introdott permezz tal-Att III tal-2002, izda ukoll fil-ligi specjali li tirregola r-reati marbuta mat-traffikar u pussess ta' droga u specifikatament fl-artikolu 22(1)(f) tal-Kapitolu 101 tal-Ligijiet ta' Malta fejn hemm dispost illi ikun hati ta' reat kull min:

“jassoċja ruhu ma' xi persuna jew persuni ohra f'Malta jew barra minn Malta sabiex ibigh jew jittraffika medicina f'Malta kontra d-dispożizzjonijiet ta' din l-Ordinanza, jew li jippromovi, jikkostitwixxi, jorganizza jew jiffinanzja l-assocjazzjoni.”

Din l-assocjazzjoni tibda issehh u allura r-reat ikun ikkunsmat skont l-artikolu 22(1A) hekk kif:

“..... jigu kkumbinati jew miftehma l-mezzi, ikunu li jkunu, li bihom dawk il-persuni ghandhom jimxu.”

Dan maghdud ghandu johrog illi l-elementi kostituttivi tar-reat ta' assocjazzjoni kontemplat fil-Kapitolu 101 huma erba u senjatament:

- “1. iz-zmien li fih ikun sar ir-reat;**
- 2. li jkun hemm mill-inqas persuna ohra, kienet minn kienet f'Malta jew barra minn Malta, li tkun involuta,**
- 3. sabiex tigi traffikata d-droga; u**
- 4. li jkun hemm il-ftehim dwar il-mod kif din id-droga ser tigi traffikata. It-traffikar ghandu definizzjoni wiesgha u din tinkludi mhux tfisser kwalsiasi movement ta' droga minn id ghal id kemm versu korrस्पेक्टiv kif ukoll b' mod gratuwitu.⁵⁸”**

Indubbjament allura r-reat huwa ikkunsmat hekk kif ikun hemm il-ftehim dwar il-mezzi li ghandhom jigu adoperati ai fini biex jigi kommess id-delitt. L-Antolisei difatti ighid hekk:

“Trattandosi di un reato tipicamente permanente, la consumazione si protrae fino alla cessazione dello stato

---

⁵⁸ Hawnhekk il-Qorti rreferiet għas-sentenza tal-Qorti Kriminali fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Simon Xuereb** tal-5 ta' Jannar 2004.

antiguridico, e cioè' fino a quando si verifica lo scoglimento dell'associazione.”

Ikompli ighid hekk il-gurista Antolisei:

“Il dolo consiste nella volonta di entrare a far parte di un'associazione, avendo lo scopo di commettere delitti .... una volta fatto ingresso nell'associazione, pero', il reato e' consumato anche per il partecipe che poi se ne dissocia, recidendo i legami con il resto del sodalizio.⁵⁹”

Illi l-Ewwel Qorti gustament taghmel referenza ghad-decizjoni moghtija fis-sentenza **The Republic of Malta v. John Steven Lewis Marsden**⁶⁰, fejn gie deciz:

“Appellant maintains that once that the drugs that he actually brought into Malta were “fake” ecstasy pills – pills which up to that time were not prescribed by law – then under no circumstance can there be a conspiracy to import into Malta, or to traffic in, the “real” ecstasy pills, that is the ones whose chemical composition is prescribed by law. Even here appellant is simply trying to confuse issues and compound confusion. A person may be found guilty of, say, conspiracy to import heroin into Malta, even though the stuff that he eventually brings into Malta turns out to be baking powder. It all depends on what was actually agreed upon between the conspirators and, more specifically, on the object of the conspiracy. Was the object of the conspiracy “real” ecstasy or “fake” ecstasy? The Attorney General is clearly of the opinion that it was “real” ecstasy; appellant disagrees. But this is a point which has to be decided by the jury, and not at this preliminary stage either by the Criminal Court or by this Court.”

“... evidence of a conspiracy is not necessarily or only derived by inferring it from criminal acts of the parties involved. Indeed, a conspiracy may exist even though there is no subsequent criminal activity, that is to say even though the agreement to deal in any manner in a controlled substance is not followed by some commencement of execution of the activity agreed upon. In such circumstances it is obvious that no inference can be drawn from criminal acts because there are no criminal acts subsequent to the conspiracy itself.”

Di piu fis-sentenza fl-ismijiet **The Republic of Malta v. Steven John Caddick et** deciza mill-Qorti tal-Appell Superjuri fis-6 ta' Marzu 2003 gie ritenut:

“...Under our law the substantive crime of conspiracy to deal in a dangerous drug exists and is completed “from the moment in which

⁵⁹ Manuale di Diritto Penale Parte Speciale II Capitolo IX – Reati Contro l'Ordine Pubblico. 149.

⁶⁰ Deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali Sede Superjuri fit-2 ta' Novembru 2009.

any mode of action whatsoever is planned or agreed upon between” two or more persons (section 22(1A) Chapter 101). Mere intention is not enough. It is necessary that the persons taking part in the conspiracy should have devised and agreed upon the means, whatever they are, for acting, and it is not required that they or any of them should have gone on to commit any further acts towards carrying out the common design. If instead of the mere agreement to deal and agreement as to the mode of action there is a commencement of the execution of the crime intended, or such crime has been accomplished, the person or persons concerned may be charged both with conspiracy and the attempted or consummated offence of dealing, with the conspirators becoming (for the purpose of the attempted or consummated offence) co-principals or accomplices.”

Għalhekk sabiex jirriżulta r-reat ta' assoċjazzjoni ai termini tal-Artikolu 22(1)(f) tal-Kap. 101 tal-Liġijiet ta' Malta, huwa neċessarju li jiġi ppruvat lil hinn minn kull dubbju dettat mir-raġuni, illi kien hemm ftehim bejn żewġ persuni jew aktar, l-intenzjoni li tiġi negozjata d-droga u ftehim dwar il-modalita` tal-pjan ta' azzjoni.

Fid-dawl tal-provi prodotti, il-Qorti tqis illi jirriżulta pruvat illi kien hemm ftehim bejn l-imputat u Bartolo, u illi dan il-ftehim kien jirrigwarda d-droga fis-sens illi l-imputat kien se jakkwista ammont ta' droga mingħand Bartolo. Madankollu fil-fehma tal-Qorti ma jistax jingħad illi tirriżulta l-assoċjazzjoni. Jirriżulta sempliciment ftehim bejn l-imputat u Bartolo fis-sens hawn fuq spjegat, iżda ma teżistix prova ċara u inekwivoka li kien hemm xi intenzjoni da parti tal-imputat flimkien ma' Bartolo, li jinnegozzjaw d-droga jew illi kien hemm xi ftehim bejniethom dwar il-modalita` tal-pjan ta' azzjoni sabiex tiġi negozjata d-droga jew illi ġew ikkumbinati jew miftiehma l-mezzi li bihom l-imputat u Bartolo kellhom jimxu sabiex ibiegħu jew jittraffikaw id-droga. Il-fatt illi l-imputat kien se jakkwista d-droga mingħand Bartolo ma jwassalx neċessarjament għall-konklużjoni illi allura kien hemm ftehim fis-sens li trid il-liġi sabiex jirriżulta pruvat ir-reat ta' assoċjazzjoni jew illi l-provi mressqa “*cannot but be interpreted as pointing towards the existence of a conspiracy*”⁶¹.

Hawnhekk irid jingħad ukoll illi l-Qorti hadet konjizzjoni tal-kontenut tal-*hard drive* esebita mill-espert Kurt Mahoney li fiha l-kontenut tal-apparat elettroniku kollu elevat fil-każ odjern. Minkejja illi rriżultawha messagġi suspettużi fuq wieħed mill-*mobile phones* tal-marka Nokia elevati mill-pussess tal-imputat, biss ma rriżulta xejn mill-*mobile phones* kollha elevati u esebiti fil-proċeduri li jista' jindika b'mod inekwivoku r-reat ta' assoċjazzjoni bejn l-istess imputat u Bartolo.

---

⁶¹ Sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali tat-2 ta' Novembru 2009, fl-ismijiet **The Republic of Malta vs Steven John Lewis Marsden**.

Għaldaqstant, il-Qorti tqis illi l-ewwel tliet imputazzjonijiet fil-konfront tal-imputat ma jirriżultawx sodisfaċentement ippruvata fil-grad li trid il-liġi.

Fil-kuntest ta' apparat elettroniku, jehtieg ukoll illi l-Qorti tirrimarka illi għandha tiegaf immedjatement il-prassi adottata mill-Prosekuzzjoni f'kull kawża illi tixhet il-kontenut ta' tali apparat quddiem il-Qorti u tippretendi li tkun il-Qorti li toqghod tindaga sabiex tistabilixxi jekk tirriżultax xi prova li tista' tissostanzja l-imputazzjonijiet li bihom ikun mixli imputat. Jinkombi fuq il-Prosekuzzjoni li ġġib il-prova u mhux fuq il-Qorti u l-Prosekuzzjoni ma tagħmilx prova sempliċiment billi tixhet ammont kbir ta' data quddiem il-Qorti u tippretendi mbagħad illi tkun il-Qorti stess illi tgħarbel dak li jista' jkun relevanti għall-każ. Il-kompitu tal-Prosekuzzjoni m'għandux jieqaf mal-hatra tal-espert tekniku illi jniżżel il-kontenut tal-apparat elettroniku, iżda wara dan il-Prosekuzzjoni għandha tkun hija stess illi tifi l-istess kontenut u tindika lill-Qorti dak li huwa relevanti għall-każ.

Permezz tar-raba' imputazzjoni, l-imputat qed jiġi akkużat ukoll talli ttenta jagħmel reat kontra l-Ordinanza jew ħajjar jew ġieghel persuna oħra tagħmel dak ir-reat ai termini tal-Artikolu 22(5) tal-Kap. 101 tal-Liġijiet ta' Malta. L-Artikolu 22(5) tal-Kap. 101 tal-Liġijiet ta' Malta jaqra hekk:

Kull min jittenta jagħmel reat kontra din l-Ordinanza, jew iħajjar jew iġieghel persuna oħra tagħmel dak ir-reat, jehel, meta jinsab hati, mingħajr preġudizzju ta' kull responsabbiltà oħra, l-istess piena u konfiska daqs li kieku ikkommetta reat taħt din l-Ordinanza.

Illi kif ingħad fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali (sede Superjuri) tal-25 ta' Jannar 2023, fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Malcolm Joseph Falzon**:

“...l-artikolu 22(5) tal-Kapitolu 101 tal-Liġijiet ta' Malta, fir-reati dwar id-droga, jeleva l-att inkriminatorju konsistenti biss fit-tentattiv, għal dak ta' reat ikkunsmat. Huwa minnu ukoll, kif tajjeb tikkonkludi l-Ewwel Qorti, illi din id-disposizzjoni tal-liġi waħedha ma titkellmix fuq ir-reat fih innifsu.”

U kif ingħad ukoll fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali (sede Inferjuri) tat-8 ta' Jannar 2002, fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Ronald Psaila**:

Is-subartikolu (5) tal-Artikolu 22 ma johloqx ir-reat jew il-figura tat-tentattiv, iżda semplicement jipparifika, għall-finijiet ta' piena, it-tentattiv ta' kull reat kontra l-Kap. 101 (kif ukoll certi forom ta' komplicità -- fid-dawl ta' l-Artikolu 43 tal-Kap. 9, hemm certament element ta' suprefluwita`) mar-reat ikkunsmat.”

Għalhekk kull ma jagħmel is-sub-artikolu (5) tal-Artikolu 22 huwa illi in kwantu jirrigwarda l-piena, iqiegħed it-tentattiv ta' kull reat kontra l-Ordinanza fuq l-istess livell tar-reat ikkunsmat u jistabilixxi l-istess piena għal ċerti forom ta' komplicita` dwar reati kontra l-istess Ordinanza bħal dik stabbilita għall-awtur. Dan is-sub-artikolu għalhekk ma johloqx reat kontra l-Ordinanza. Minn qari ta' din l-imputazzjoni jirriżulta ċar illi l-imputat gie akkużat bit-tentattiv ta' reat kontra l-Ordinanza jew bil-komplicita` ta' reat kontra l-istess Ordinanza, fil-forom hemm indikati. Madankollu l-Prosekuzzjoni baqgħet la indikat ir-reat li tiegħu l-imputat allegatament ikkometta tentattiv u lanqas ir-reat li fih l-imputat kien allegatament kompliċi fit-termini tal-istess artikolu. L-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi tagħti lok għal iżjed minn reat wieħed u ċertament illi mhuwiex il-kompitu tal-Qorti li tindaga fl-atti jew fl-istess Ordinanza sabiex tasal għar-reat li kellha f'moħħha l-Prosekuzzjoni meta xliet lill-imputat b'din l-imputazzjoni, biex tissupplimenta għan-nuqqas tal-Prosekuzzjoni li tindika hi stess ir-reat li ttenta jikkometti l-imputat jew ir-reat li fih l-imputat kien kompliċi. B'dan ukoll illi jekk il-Qorti kellha tindaga u tiddeċiedi hi f'dan l-istadju għalliema reat qed tirreferi l-Prosekuzzjoni, id-difiża tiġi preġudikata għaliex qatt ma kienet f'posizzjoni li tiddefendi ruħha minn din l-imputazzjoni. Huwa bażilari illi jeħtieġ illi d-difiża tkun edotta mhux biss mill-fatt allegati fil-konfront tal-imputat, iżda wkoll bir-reati li qed jiġi akkużat bihom.

Għaldaqstant, l-imputat mhux qed jinstab hati ta' din l-imputazzjoni.

La darba l-Qorti m'hijiex issib reita` fl-imputat dwar l-ewwel erba' imputazzjonijiet miġjuba fil-konfront tiegħu, lanqas ma tista' ssib reita` in kwantu l-hames u s-sitt imputazzjonijiet li jittrattaw il-ksur tal-kundizzjonijiet għall-ħelsien mill-arrest u r-reċidiva, li ġew indikati mill-Avukat Ġenerali fin-nota ta' rinviju għall-ġudizzju meta indika l-Artikolu 579(2) u (3) tal-Kodiċi Kriminali u l-Artikoli 49 u 50 tal-istess Kodiċi.

Konkluzjoni

Għal dawn il-motivi, il-Qorti qed issib lill-imputat **Trevor Borg** mhux hati tal-imputazzjonijiet miġjuba kontra tiegħu u qegħda tilliberah minnhom.

Stante illi m'hijiex tinstab htija fl-imputat, il-Qorti m'hijiex tikkundannah għall-ħlas tal-ispejjeż konnessi mal-ħatra tal-esperti ai termini tal-Artikolu 533 tal-Kodiċi Kriminali.

Finalment sakemm il-Prosekuzzjoni ma tindikax b'nota, illi għandha tiġi preżentata fi żmien hmistax-il jum mid-data ta' din is-sentenza, illi d-droga u l-oġġetti konnessi mad-droga esebiti f'dawn il-proċeduri huma meħtieġa in konnessjoni ma' xi proċeduri kriminali oħra kontra terzi persuni, tordna d-distruzzjoni tad-droga u tal-oġġetti relatati mad-droga esebiti fl-atti hekk kif din

is-sentenza tgħaddi in għudikat u dan taħt il-ħarsien tar-Registratur li għandu jirredigi proċess verbal li jiddokumenta l-proċedura tad-distruzzjoni, liema dokument għandu jiġi nserit fl-atti ta' din il-kawża mhux aktar tard minn ħmistax-il jum minn tali distruzzjoni.

Natasha Galea Sciberras
Maġistrat

Oriana Deguara
Deputat Registratur